

Stavovi hrvatskih glazbenika i producenata mlađe generacije o nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti

---

Bobić, Matko

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:457778>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-04**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
MUZIČKA AKADEMIJA
ODSJEK ZA GLAZBENU PEDAGOGIJU I TAMBURE

akademska godina: 2023./2024.

MATKO BOBIĆ

**STAVOVI HRVATSKIH GLAZBENIKA
I PRODUCENATA MLAĐE GENERACIJE
O NASTAVI GLAZBENE KULTURE
I GLAZBENE UMJETNOSTI**

DIPLOMSKI RAD

mentorica: doc. dr. sc. Nikolina Matoš

ZAGREB, 2024.

UNIVERSITY OF ZAGREB
ACADEMY OF MUSIC
MUSIC PEDAGOGY AND TAMBURA DEPARTMENT

academic year: 2023./2024.

MATKO BOBIĆ

**OPINIONS OF YOUNG CROATIAN
MUSICIANS AND PRODUCERS ON MUSIC
EDUCATION IN ELEMENTARY AND HIGH
SCHOOL IN CROATIA**

GRADUATION THESIS

supervisor: Asst. Prof. Nikolina Matoš, PhD

ZAGREB, 2024.

Prihvatanje i prijava rada	
mentor/ica:	Nikolina Matoš, doc. dr. sc.
potpis:	<i>N. Matoš</i>
datum prijave:	11.09.2024.

Izjava o autorstvu rada i suglasnost za javnu objavu	
<p>Izjavljujem da sam jedini autor diplomskoga rada pod naslovom Stavovi mladih glazbenika i producenata o nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način, bez pravilnog citiranja, korišteni dijelovi tuđih radova. Suglasan/na sam s javnom objavom rada.</p>	
potpis:	<i>Matko Babić</i>
opaska:	papirnata kopija rada dostavljena je za pohranu knjižnici Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu

Obrana rada	
datum obrane:	27.09.2024.
mjesto:	Zagreb
članovi povjerenstva:	1. doc. dr. sc. Nikolin Matoš
	2. dr. sc. Helena Dukić, nasl. pred.
	3. nasl. doc. Siniša Leopold (u mirovini)
	4. Veljko Valentin Škorvaga, umj. savjetnik

Srdačno se zahvaljujem svojoj mentorici dr. sc. Nikolini Matoš na strpljenju i podršci kao i Leonu Turkalju, Roku Bekavcu, Mihovilu Šoštariću, Jakovu Budiću, Dorianu Brezaku, Ivanu Hiljetu, Ivanu Godini i Mislavu Kljenaku na sudjelovanju i pomoći pri izradi ovoga rada. Ujedno zahvaljujem Tvrtku Petroviću na savjetima pri oblikovanju diplomskog rada te svim svojim prijateljima iz Jebo-ton kolektiva na godinama prekrasnih druženja i koncerata. Za kraj zahvala roditeljima i bratu na podršci.

Sažetak

Cilj rada je istražiti stavove današnjih mladih glazbenika i producenata iz Hrvatske o nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti. Istraživanje je realizirano putem intervjua u kojima su ispitanici odgovarali na pitanja o glazbenim iskustvima, vlastitoj glazbenoj naobrazbi u formalnim, neformalnim i informalnim kontekstima te nastavi glazbe u okviru općeg obrazovanja, analizirajući njezine prednosti i nedostatke i predlažući potrebne promjene. Rezultati su pokazali da nastava glazbe u osnovnim i srednjim školama ne utječe na glazbene preferencije i odluku o bavljenju glazbom kod ispitanika. Također, pokazali su da obrazovanje u glazbenim školama i na akademiji nije presudno za kontinuirano bavljenje glazbom u današnjem svijetu.

Ključne riječi: dimenzije nastavnog predmeta, elektronička glazba, Glazbena kultura, glazbena produkcija, Glazbena umjetnost, kurikulum, popularni glazbenici, *trap*-glazba

Summary

The aim of this work is to gain insight into the opinions of today's young musicians and producers from Croatia about compulsory music education in elementary and high school. The research was carried out through interviews in which respondents gave answers to the questions about music experiences, their own music education in formal, non-formal, and informal contexts, and music education within the general schooling system at the elementary and high school level, analyzing the advantages and disadvantages, as well as suggesting necessary changes. The research results showed that general music education in primary and secondary schools does not affect neither the respondents' musical preferences, nor their decision to practice music. Also, the results showed that formal music education in music schools and academies is not essential for continuous musical practice in today's world.

Key words: curriculum, dimensions of the school subject, electronic music, music education in elementary school, music education in high school, music production, popular musicians, trap music

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. NASTAVA GLAZBE U HRVATSKOJ DO OBRAZOVNE REFORME I NOVOGA KURIKULUMA IZ 2019. GODINE	2
2. 1. Nastava glazbe do HNOS-a	2
2. 2. Nastava glazbe u okviru HNOS-a	4
2. 3. Novi nacionalni kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura i Glazbena Umjetnost	6
3. DIMENZIJE NASTAVE IZ PERSPEKTIVE NACIONALNOG KURIKULUMA NASTAVNOG PREDMETA GLAZBENA KULTURA ZA OSNOVNE ŠKOLE I GLAZBENA UMJETNOST ZA GIMNAZIJE	7
3. 1. Opsežnost i zahtjevnost predmeta	7
3. 2. Povezanost predmeta u odgojno-obrazovnoj vertikali.	14
3. 2. 1. Usklađenost s drugim predmetima istog razreda	15
3. 2. 2. Usklađenost s prethodnim i sljedećim razredom istog predmeta	20
3. 3. Korisnost predmeta za sadašnji i budući život učenika	21
3. 4. Zanimljivost i suvremenost predmeta	25
3. 5. Vizija predmeta u budućnosti	28
4. ISTRAŽIVANJE: STAVOVI HRVATSKIH GLAZBENIKA I PRODUCENATA MLAĐE GENERACIJE O NASTAVI GLAZBENE KULTURE I GLAZBENE UMJETNOSTI	33
4. 1. Cilj istraživanja i istraživačka pitanja	33
4. 2. Instrumenti istraživanja	34
4. 3. Metodologija istraživanja	35
4. 4. Opis realiziranih intervjua s ispitanicima	37
4. 4. 1. Jakov Budić	37
4. 4. 2. Dorian Brezak	38
4. 4. 3. Leon Turkalj	40
4. 4. 4. Mihovil Šoštarić	42

4. 4. 5. Roko Bekavac	43
4. 4. 6. Mislav Kljenak	46
4. 4. 7. Ivan Hilje	47
4. 4. 8. Ivan Godina	49
5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA	52
5. 1. Glazbeno iskustvo i obrazovanje sugovornika	52
5. 2. Glazbene preferencije i razvoj glazbenoga ukusa	52
5. 3. Generalni osvrt na nastavu glazbe u okviru općega obrazovanja	53
5. 4. Obilježja nastave Glazbene kulture u osnovnoj školi	54
5. 5. Obilježja nastave Glazbene umjetnosti u srednjoj školi	54
5. 6. Zaključni stavovi o nastavi glazbe i prijedlozi promjena	55
5. 7. Rasprava o dobivenim rezultatima	56
6. ZAKLJUČAK	59
7. POPIS LITERATURE	60
8. PRILOZI	62

Popis tablica

Tablica 1: Protokol za vođenje rasprave	34
---	----

Popis slika

Slika 1: Odnos zastupljenosti domena u odgojno-obrazovnoj vertikali	9
Slika 2: Značaj predmeta Glazbena kultura/Glazbena umjetnost za učenika, školu, zajednicu i društvo	23
Slika 3: Buntai	40
Slika 4: Leon Turkalj	41
Slika 5: Mihovil Šoštarić	43
Slika 6: Roko Bekavac	45
Slika 7: Kukus	51

Popis priloga

Prilog 1: Povezanost GK/GU s drugim predmetima i međupredmetnim temama	62
--	----

1. UVOD

Za razliku od formalnog glazbenog obrazovanja koje se odvija u glazbenim školama i pohađa se ako pojedinac za to pokaže poseban interes, nastava glazbe u okviru općega obrazovanja obvezna je za sve učenike osnovnih škola (predmet Glazbena kultura) i veliku većinu učenika srednjih škola (predmet Glazbena umjetnost). Predmet Glazbena kultura istoga je trajanja (osam godina/razreda) u svim hrvatskim osnovnim školama, dok za predmet Glazbena umjetnost postoje jednogodišnji, dvogodišnji i četverogodišnji programi, ovisno o tome pohađa li učenik gimnaziju ili neki drugi srednjoškolski program. U okviru navedenih predmeta obrađuju se mnogi aspekti glazbe, od kojih su učenicima neki više shvatljivi i zanimljivi, a neki manje. Tijekom svog studiranja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, na odsjeku za glazbenu pedagogiju, bolje sam se upoznao s kompleksnošću glazbenoga obrazovanja i njegovim vrlinama i manama. Često se na kolegijima nametalo pitanje promjene strukture nastave i njenog sadržaja, u kojem smjeru i s kojim ciljem. Čitajući relativno davna istraživanja iz 2006. godine o nastavi glazbe, primijetio sam da se nije mnogo toga promijenilo te sam odlučio dodatno to istražiti. Usporedno sa studiranjem, bio sam aktivan na 'neklasičnoj' glazbenoj sceni pa sam kroz koncerte, snimanja i druženja usput stekao mnoga poznanstva s trenutno aktivnim i popularnim mladim glazbenicima, izvođačima i kompozitorima. Primijetio sam da većina glazbenika koje sam upoznao nema završenu glazbenu akademiju, a mnogi ni srednju ni osnovnu glazbenu školu, što sam oduvijek smatrao zanimljivim fenomenom, jer se takvi pojedinci nesmetano i vrlo uspješno bave glazbom, neovisno o razini obrazovanja. To me motiviralo da, pomoću prijatelja i poznanika koji trenutno grade svoj glazbeni put, dobijem uvid u neposredna iskustva s nastave Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti, s ciljem komparacije iskustava i donošenja zaključaka o potencijalnom poboljšanju nastave u budućnosti te stavljanja dodatnog naglaska na aspekte nastave koji su se pokazali kvalitetnima.

Prvo poglavlje ovog diplomskog rada bavi se povijesnim presjekom glazbene naobrazbe u Hrvatskoj od samih početaka do danas, kako bi pružio širi kontekst strukture današnjeg obrazovnog sustava. Drugo poglavlje temelji se na teorijskom okviru pomoću kojega se nastava glazbe raščlanjuje na devet dimenzija putem kojih se analiziraju sadržaj, struktura, prednosti i nedostaci predmeta. Treće poglavlje predstavlja proces istraživanja provedenog nad osam ispitanika metodom intervjua. Nastavno na intervjuu i provedeno istraživanje, u četvrtom se poglavlju izlažu rezultati i rasprava o provedenom istraživanju te se u petom poglavlju daje zaključak. U prilogima se nalaze djelomične transkripcije intervjua s ispitanicima.

2. NASTAVA GLAZBE U HRVATSKOJ DO OBRAZOVNE REFORME I NOVOGA KURIKULUMA IZ 2019. GODINE

Nastavni predmeti Glazbena kultura i Glazbena umjetnost opisani su u *Kurikulumu nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije* (u daljnjem tekstu NK-GKGU) (MZO, 2019.). Taj dokument pojašnjava proces poučavanja i učenja glazbe na osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj razini, opisuje ishode nastave glazbe, ističe važnost učenja glazbe u okviru općega obrazovanja te nalaže bitne stavke koje bi svaki učenik trebao savladati kako bi stekao specifično-glazbene, ali i opće (generičke) kompetencije (MZO, 2019.). Kako bismo pobliže razumjeli strukturu današnjeg kurikuluma, prvo se trebamo upoznati s povijesnim presjekom nastave glazbe u Hrvatskoj pa ćemo ovdje pojasniti strukturu i razvoj nastave glazbe u raznim vremenskim periodima.

2. 1. Nastava glazbe do uvođenja *Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda* (HNOS)

Počeci nastave glazbe u Hrvatskoj datiraju iz 14. stoljeća. U tadašnjim se školama učilo pjevanje u službi crkve, a učitelji glazbe najčešće su bili orguljaši. Takav oblik nastave bio je prisutan do vladavine Austro-Ugarske u 18. stoljeću, no nastava glazbe u školama ostaje ista kao i u prethodnom razdoblju – pjevaju se crkvene pjesme. U drugoj polovici 19. stoljeća dolazi do proširivanja sadržaja nastave glazbe. Uvodi se obvezno sviranje gusli, orgulja i pjevanje. U tom se razdoblju u pučke škole i gimnazije uvodi i pjevanje svjetovnih pjesama, dok se u gimnazijama također učilo i glazbeno pismo s ciljem glazbenog opismenjivanja učenika uz elemente povijesti glazbe, glazbene estetike i glazbene teorije. Učenici na nastavi pjevaju, slušaju glazbu koja bi u načelu trebala razvijati glazbeni ukus te upoznaju povijesni presjek razvoja glazbene umjetnosti. Nakon Prvog svjetskog rata u osnovne je škole uvedena nastava glazbe pod nazivom *Pjevanje*. Taj je predmet također bio i u programu realnih i klasičnih gimnazija. Na nastavi su se učile osnove *solfeggia* i glazbene teorije, nastava se izvodila dvaput tjedno tijekom prvih dviju godina školovanja te je bila teško ostvariva i zahtjevna za učenike općeobrazovnih srednjih škola (Rojko, 2012.). U to je vrijeme svaka škola imala autonomiju nad planom i programom nastave te je stoga broj tjednih sati ovisio od škole do škole. Neizostavna je bila zbarska aktivnost u okviru koje se u to doba njevalo

pjevanje narodnih pjesama. Nakon drugog svjetskog rata nastava glazbe bila je slična onoj u prethodnom razdoblju – u osnovnim se školama i tada izvodila pod nazivom *Pjevanje*, a cilj glazbenoga opismenjivanja bio je osposobiti učenike za pjevanje u zboru u višim razredima škole (Brković, 2020.). U tadašnje vrijeme, srednja je škola trajala osam godina i postojali su predmeti *Pjevanje* i *Povijest muzike*. Programom je bilo predviđeno da učenici tijekom prve četiri godine nauče osnovne elemente glazbene pismenosti, harmonije, glazbenih oblika i poznavanja instrumenata, slično današnjoj nastavi Glazbene kulture od petog do osmog razreda osnovne škole, a tijekom druge četiri godine cjelokupnu povijest glazbe, što je na određeni način analogno današnjoj nastavi Glazbene umjetnosti u srednjim školama. S obzirom na i danas prisutan problem opsežnosti programa nastave Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti, vidljivo je da je takav program bio nerealan jer je slijedio program nastave glazbe u glazbenoj školi.

Kasnijim nastavnim programima, netom nakon Drugog svjetskog rata, određena je manja satnica nastave glazbe u srednjim školama, ali je program ostao isti, što je dodatno otežalo mogućnosti ostvarivanja zadaća predmeta (Rojko, 2012). Osim solfeggia i pjevanja, tadašnja je nastava obuhvaćala i slušanje glazbe, čija je izvedivost uvelike ovisila o opremljenosti škole (Brković, 2020). „Godine 1951. donesen je novi plan i program. Predmet *Pjevanje* preimenovan je u *Glazbeni odgoj*. U prva tri razreda uglavnom se pjeva po sluhu, a onda se u četvrtom razredu započinje s opismenjavanjem. Uz pjevanje i opismenjavanje program sadrži slušanje glazbe i stvaralački rad.“ (Brković, 2020: 4). Cjelokupna kvaliteta nastave do 4. razreda bila je upitna zbog nedovoljnih kompetencija učitelja koji u svojim učiteljskim školama nisu imali primjerenu glazbenu naobrazbu. Novi plan i program stupio je na snagu 1960. godine, predmet je dobio naziv *Muzički odgoj* te je po svom sadržaju ostao isti prethodnom predmetu (Rojko, 2012.). Najveći prioritet toga novog programa bilo je glazbeno opismenjavanje i u programu su navedeni konkretni zadatci i sadržaji za realizaciju, dok su ostali elementi bili prepušteni na volju učiteljima i nastavnicima. Kasniji programi nastave glazbe bili su slični ovome, ali uz tri bitne razlike: smanjenje broja sati, manji naglasak na opismenjavanju uz istodobno veći naglasak na njegovanju pjesme te podjela programa u tri etape. Prvu etapu karakterizira pjevanje po sluhu, drugu etapu, koja obuhvaća četvrti, peti i šesti razred, karakterizira opismenjavanje, a sadržaj treće etape posvećen je stjecanju muzikoloških sadržaja (Brković, 2020.). Osim smanjenja broja sati godišnje i mijenjanja naziva predmeta u današnji naziv *Glazbena kultura*, sljedeće faze oblikovanja nastave glazbe po planu i programu svojim su sadržajem bile identične i nastavni se sadržaj nije mijenjao sve do izrade HNOS-a (Brković, 2020).

2. 2. Nastava glazbe u okviru HNOS-a

Hrvatski nacionalni obrazovni standard bio je svojevrsna reforma kojom je obuhvaćeno opće obrazovanje na osnovnoškolskoj razini, a riječ je o postupnom uvođenju kurikulumskog pristupa, iako se kurikulum kao termin uveo nešto kasnije. „Hrvatski nacionalni obrazovni standard (HNOS) cjelovit je pristup obrazovnomu procesu i uključuje ciljeve odgoja i obrazovanja, odgojno-obrazovne sadržaje, prijedloge metoda poučavanja, očekivane ishode učenja i poučavanja te nastavno okružje.“ (MZOŠ, 2005.) „HNOS je započeo rasterećivanje nastavnoga gradiva od nepotrebnih, međusobno nepovezanih i netočnih nastavnih sadržaja. Sadrži razne standarde poučavanja, praćenja i vrednovanja učeničkih postignuća, stručnoga osposobljavanja i usavršavanje učiteljstva, odgojno-obrazovnih sadržaja i obrazovnih postignuća. Ujedno propisuje i odgovarajuće udžbenike, priručnike, radne bilježnice, nastavna sredstva i pomagala, kao i općenitu tehničku opremu potrebnu za izvedbu raznih predmeta. Također, HNOS je prvi predstavnik otvorenoga pristupa obrazovanju koji omogućava stalno unaprjeđivanje školstva, sukladno zahtjevima i potrebama društva te je jednako tako nagovijestio otvorenost za nastavu glazbe. Otvoren pristup najlakše je opisati kao prilagodbu nastavnih sadržaja i metoda stvaranju sustava trajnih osnovnih znanja, kao i kroz poticaj na razvoj kreativnosti, stvaralaštva i cjeloživotnog učenja“ (Brković, 2020: 5). HNOS je odredio ciljeve nastave Glazbene kulture, a to su: uvođenje učenika u glazbenu kulturu, upoznavanje osnovnih elemenata glazbenoga jezika, razvijanje glazbene kreativnosti, uspostavljanje i usvajanje vrijednosnih mjerila za kritičko i estetsko procjenjivanje glazbe. Uz ciljeve, navedene su i zadaće tog predmetnog područja. Učenici se trebaju:

- upoznati s različitim glazbenim djelima metodički vođenim slušanjem, kako bi se potaknuo razvoj učenikova glazbenoga ukusa, kao i aktivno slušanje koje se potiče upoznavanjem glazbenih oblika;
- upoznati s osnovnim elementima glazbenoga jezika kako bi učenici stekli osnovne obavijesti o notnom pismu;
- poticati na samostalnu glazbenu aktivnost, odnosno na pjevanje i sviranje kako bi učenici potaknuli razvoj tih vještina (MZOŠ, 2005).

Nastava Glazbene kulture temelji se na glazbenim područjima pjevanja, sviranja, slušanja glazbe, glazbene kreativnosti, glazbene pismenosti, glazbenih igara i rada u

računalnim glazbenim programima. Nadalje, sve što učenici moraju naučiti o nastavnom sadržaju mora im biti transparentno, naučeno na satu razgovorom, vježbanjem i ponavljanjem, bez potrebe za ponavljanjem i učenjem kod kuće. Odlukom HNOS-a određeno je da je nužno da se nastava glazbe održava svakoga tjedna te da blok-sati ne odgovaraju prirodi predmeta. Pritom se u dokumentu ističu razlike između razredne i predmetne nastave: razredna se nastava odnosi na prva tri razreda osnovne škole, a predmetna na razdoblje od četvrtog do osmog razreda osnovne škole. Nastavni program HNOS-a sadrži i popis skladbi i pjesama koje su primjerene učenicima određenoga uzrasta, ali postoji napomena da je izbor pjesama i skladbi prepušten učitelju/nastavniku ako odgovara propisanim parametrima. Zbog otvorenosti programa nastavnici su u mogućnosti, uz obavezne sadržaje, nastavi dodati i željene sadržaje (Brković, 2020: 7). Iako je pozitivno da učitelji i nastavnici sami mogu birati sadržaj od razreda do razreda, čime nastavu mogu prilagoditi preferencijama učenika pojedinog razreda, problematika smanjenog broja sati ne ide u korist ovakvom modelu jer HNOS ujedno i nalaže da bi nastavnik svakom učeniku trebao pristupati individualno. Predmetna nastava Glazbene kulture u osnovnim školama temelji se na istim glazbenim područjima s tim da se učenike uvodi u poznavanje glazbenih vrsta, oblika, glazbenoga opismenjavanja te glazbenih instrumenata.

Glazbena je umjetnost u tom periodu sadržajno koncipirana kao pregled povijesti glazbe te se izvodi kao kronološki pregled nastavnoga sadržaja po dijakronijskom modelu (Škojo, 2016). Ciljevi Glazbene umjetnosti, čiji se program uvođenjem HNOS-a nije promijenio, bili su: omogućiti učenicima nastavak upoznavanja izražajnih sredstava glazbe i njenih sastavnica, slušno i teorijski dopuniti poznavanje glazbala i pjevačkih glasova te različitih vrsta izvođačkih sastava (vokalnih, instrumentalnih i kombiniranih), upoznati temeljne glazbene oblike i najtipičnije vrste glazbenih djela, naučiti razlikovati značajke glazbe nastale tijekom pojedinih povijesnih, upoznati veći broj umjetničkih glazbenih djela iz svjetske literature i saznati najznačajnije podatke o njihovim stvarateljima, upoznati vrijedna umjetnička dostignuća hrvatskih ranijih i suvremenih glazbenih stvaratelja, razviti u učenicima želju za stjecanjem novih spoznaja i znanja o glazbenoj umjetnosti, osposobiti učenike da na temelju stečenoga znanja mogu sami približno procijeniti umjetničku razinu djela koja slušaju, poticati i razvijati potrebu mladih za praćenjem glazbenoga (i cjelokupnoga umjetničkoga) života uže i šire životne sredine (Nastavni program, 1994: 78). Nešto kasnije, Nacionalni okvirni kurikulum (MZOŠ, 2011.) uveo je nove ideje međupredmetnoga povezivanja sadržaja što s umjetničkim, što s ostalim, 'neumjetničkim' predmetima. Uz ostvarenje međupredmetnih tema u sklopu samog predmeta moguće ih je ostvariti i putem zajedničkih projekata s drugim

predmetima ili drugim suvremenim oblicima učenja i poučavanja. NOK nalaže realizaciju sljedećih međupredmetnih tema: osobni i socijalni razvoj, zdravlje, sigurnost i očuvanje okoliša, učiti kako učiti, poduzetništvo, uporaba IKT-a, građanski odgoj i obrazovanje (MZOŠ, 2011.). U NOK-u nedostaju konkretni sadržaji koji bi se trebali realizirati u okviru nastave glazbe, međutim, široko raspisanim ishodima učenja postiže se značajan pomak u odnosu na sve prethodne odgojno-obrazovne dokumente. Također, NOK po prvi put nastavu glazbe, kao i sve ostale predmete, promatra u kontinuitetu, povezujući cikluse osnovnoškolskoga i srednjoškolskoga obrazovanja.

2. 3. Novi nacionalni kurikulum predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost

Novim nacionalnim kurikulumom propisano je mnogo novih stavki za nastavu koje naizgled čine nastavu rasterećenom bespotrebnog sadržaja te u odnosu na prijašnji kurikulum (iako se nije koristio taj naziv), slobodnijom po pitanju odabira sadržaja i aktivnosti koje se mogu realizirati u nastavi (MZO, 2019). Uvedena je opcija sinkronijskog modela poučavanja Glazbene umjetnosti kako bi se prekinulo kopiranje modela predmeta Povijest glazbe u srednjim glazbenim školama. Iako sve to ponuđeno za boljitak i napredak predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost, nastava naizgled ostaje ista te su problemi naizgled riješeni „na papiru“. Prijelazom iz razredne nastave u predmetnu nastavu u okviru osnovne škole i nadalje, prijelazom iz osnovne škole (Glazbena kultura) u srednju školu (Glazbena umjetnost), čine se grubi rezovi u načinu poučavanja. Zastupljenost područja predmeta drastično se mijenja te, iako je u srednjoj školi ponuđen sinkronijski model, većina nastavnika i dalje nastavlja poučavati dijakronijskim modelom koji je „koncipiran kao povijest glazbe, odnosno kao muzikološka obrada nastavnih sadržaja koji prate kronološki razvoj glazbe od pretpovijesti do pravaca 20. stoljeća. Upoznavanje i razumijevanje same glazbe u potpunosti se ne ostvaruje jer su nastavni programi u prvom redu zaokupljeni mnoštvom znanja o glazbi, odnosno značajkama glazbenih stilova s brojnim korelacijama i detaljnim biografijama skladatelja, dok je aktivnost slušanja i analize glazbe tek na trećem mjestu“ (Senjan, 2017: 33)

3. DIMENZIJE NASTAVE GLAZBE IZ PERSPEKTIVE NACIONALNOGA KURIKULUMA NASTAVNOG PREDMETA GLAZBENA KULTURA ZA OSNOVNE ŠKOLE I GLAZBENA UMJETNOST ZA GIMNAZIJE

S ciljem boljeg razumijevanja dubine i širine nastave glazbe i njenog učinka na učenike, nastavu ne možemo sagledati kroz jednu dimenziju. Teorijski okvir ovog diplomskog rada rad je Branislave Baranović „Nastavni programi iz perspektive nastavnika i učenika“ (Baranović, 2006) kao i rad Iris Marušić „Nastavni programi iz perspektive učenika“ (Marušić, 2006). Autorica Baranović u radu spominje devet dimenzija nastave: suvremenost, opsežnost, težina, zanimljivost, usklađenost s drugim predmetima istog razreda, usklađenost s prethodnim i sljedećim razredom istog predmeta, korisnost za sadašnji život učenika, važnost za budući život učenika, zahtijeva promjenu. Oslanjajući se na navedeni rad kao teorijski okvir, u ovom su diplomskom radu dimenzije grupirane nešto drugačije. „Opsežnost“ i „težina“ objedinjene su u jednu dimenziju pod nazivom „Opsežnost i zahtjevnost predmeta“ iz razloga što je jedno s drugim izravno povezano. Dimenzije „usklađenost predmeta s drugim predmetima istog razreda“ i „usklađenost s drugim razredima istog predmeta“ objedinjene su u dimenziju „povezanost predmeta u odgojno-obrazovnoj vertikali“. Također, zasebne dimenzije korisnost za sadašnji život učenika i važnost za budući život učenika objedinjene su u dimenziju „korisnost predmeta za sadašnji i budući život učenika. Dimenzije „zanimljivost“ i „suvremenost“ objedinjene su u jednu dimenziju „zanimljivost i suvremenost predmeta“ iz razloga što su međusobno povezane. Na kraju, dimenzija „zahtijeva promjenu“ promijenjena je u dimenziju „vizija predmeta u budućnosti“.

3. 1. Opsežnost i zahtjevnost predmeta

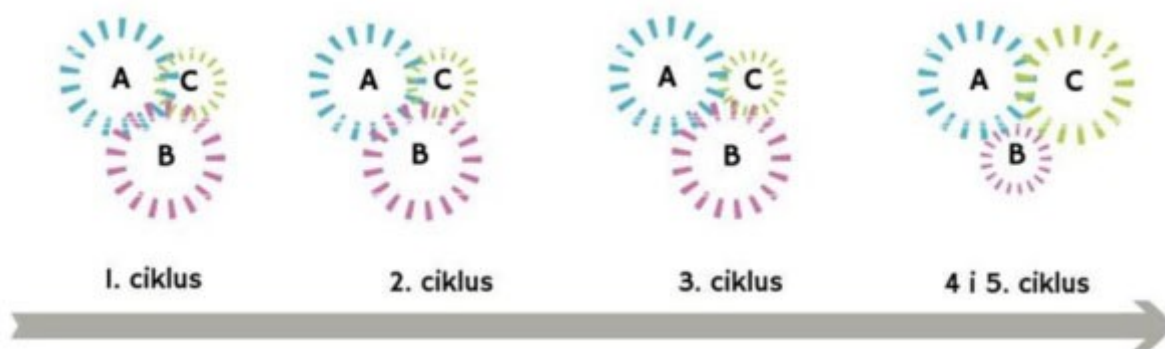
Opsežnost predmeta podrazumijeva količinu gradiva planiranog za svladavanje tokom školske godine odnosno cijelog procesa školovanja. Predmet smatramo preopsežnim ako je sadržaja naprosto previše, posebice u kontekstu odnosa toga sadržaja sa skromnom satnicom predmeta. Određeni su sadržaji za učenike suvišni, bespotrebni (ne pridonose ostvarenju svrhe i ciljeva predmeta) i neshvatljivi, što se u nastavi glazbe naročito odnosi na glazbenoteorijsku tematiku. Dimenzija opsežnosti usko je povezana s dimenzijom zahtjevnosti, koja podrazumijeva količinu gradiva potrebnu za svladavati kako bi učenik dobio pozitivnu ocjenu

na kraju školske godine. Nerijetko se u nastavi obrađuju teme koje su primjerene samo za glazbene škole pa tako te teme povećavaju razinu zahtjevnosti predmeta. Ove su dvije dimenzije u visokoj korelaciji kod većine školskih predmeta – količina sadržaja koju učenik treba usvojiti automatski čini predmet zahtjevnijim. U nastavi glazbe to nije nužno tako, jer predmet mnogim učenicima „diže prosjek“, što upućuje na distorziju između visoke razine zahtjevnosti i završne ocjene kod većine učenika. Spominjući dizanje prosjeka, neizostavan dio obaju dimenzija je vrednovanje znanja pa tako često u vrednovanje tokom školovanja ulaze područja koja su zahtjevna čak i za učenike glazbenih škola, a kamoli za učenike koji taj tip škole ne pohađaju, niti imaju ikakva glazbena predznanja. Nerazumijevanje određenih sadržaja dovodi do toga da učenici sadržaj uče napamet ili se snalaze na druge načine, što naposljetku ne rezultira stjecanjem kompetencija. Često su to sadržaji i aktivnosti poput: učenja notnoga zapisa, slušnog prepoznavanja glazbenih oblika (primjerice *sonatnog oblika* koji je iznimno zahtjevan), prepoznavanja i izvođenja ritma (uključujući i kompleksnije strukture poput sinkope) i pjevanja po notama, koje za učenike općeobrazovne škole ima visoku razinu apstrakcije. Iako je u kurikulumu navedeno da učenik treba naučiti pjesmu pjevati po sluhu, dok note tu služe samo kao pokazatelj smjera melodije, još uvijek postoje učitelji glazbe koji inzistiraju na notnome pismu. Češće će u tim slučajevima note zbunjivati učenike i stvarati im stres, nego što će im pomoći pri pjevanju. Dotičući se pjevanja, vrednovanje te aktivnosti trebalo bi se temeljiti na procjeni učeničkog truda te njegova doprinosa zajedničkoj izvedbi pjesme, a vrednovanje vokalnih sposobnosti učenika i/ili čistoće intonacije nikako nije uputno. U svakom slučaju, trebalo bi dobro preispitati metode pomoću kojih se prosječnom učeniku razvija sluh i sposobnost pjevanja u osnovnim školama. Po pitanju srednjih škola, iako je propisano novim kurikulumom da nastava može biti i sinkronijska, dijakronijski model je i dalje većinski zastupljen pa tako nastava Glazbene umjetnosti, nalikuje nastavi Povijesti glazbe u glazbenim školama. Nerealno je očekivati da će učenici uspjeti usvojiti cjelokupnu povijest razvoja glazbene umjetnosti jer to ponekad ne polazi za rukom ni učenicima glazbenih škola. Također, preopširnost sadržaja, zajedno s provedbom dijakronijskog modela, često rezultira zaustavljanjem na početku, ili u boljem slučaju polovici dvadesetog stoljeća, s tek neznatnim spominjanjem popularnih žanrova. Može se zaključiti da nastava glazbe ne odražava 'glazbenu stvarnost' s kojom su učenici okruženi, a inzistira se na brojnim muzikološkim podacima i terminima koje učenici ne mogu zapamtiti. Također, u mnogim školama nailazi se na problem prekomjerenog fokusa na glazbu klasičnog izričaja, umjesto slušanja raznovrsnije glazbe i posvećivanju većeg interesa

glazbi današnjeg doba. Daljnji tekst daje uvid u gradivo, njegovu opsežnost i zahtjevnost koje NK-GKGU propisuje.

Opsežnost i zahtjevnost nastave Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti definirana je u kurikulumu trima domenama koje su naznačene oznakama A, B i C. Domena A označava „Slušanje i upoznavanje glazbe“, domena B „Izražavanje glazbom i uz glazbu“ i domena C „Glazba u kontekstu“ (MZO, 2019: 151).

Slika 1: Odnos zastupljenosti domena u odgojno-obrazovnoj vertikali

„Ishodište domene A je upoznavanje glazbe pomoću audio i videozapisa te mogući neposredni susret učenika s glazbom. Aktivnim slušanjem glazbe učenici će upoznati glazbu različitih vrsta, stilova, pravaca i žanrova, steći znanja o glazbeno-izražajnim sastavnicama i različitim razinama organizacije glazbenog djela te doživjeti, upoznati, razumjeti i naučiti vrednovati glazbu. U okviru domene B učenici izvode glazbene aktivnosti (pjevanje, sviranje, glazbene igre, glazbeno stvaralaštvo, pokret uz glazbu) koje će omogućiti cjelovit doživljaj glazbe te razvoj glazbenih sposobnosti i kreativnosti. Otvorenost nastave glazbe pruža mogućnost stavljanja naglaska na neku od navedenih aktivnosti, primjerenu dobi (razredu/ciklusu), sposobnostima i interesima učenika. Kvalitetno provođenje navedenih aktivnosti postaviti će temelje za realizaciju izvannastavnih aktivnosti te izborne i fakultativne nastave poput pjevačkog zbora, instrumentalnih sastava, orkestra, plesne skupine, folklornog ansambla, skladanja, individualnog sviranja i ostalog. Polazište domene C su domene A i B na osnovu kojih učenik otkriva vrijednosti bogate regionalne, nacionalne i globalne glazbene i kulturne baštine, uočava razvoj, uloge i utjecaje glazbene umjetnosti na društvo te povezuje glazbenu umjetnost s ostalim umjetnostima. Ova domena je nadopuna domenama A i B i s njima se isprepliće u većoj ili manjoj mjeri, ovisno o odgojno-obrazovnom ciklusu“ (MZO, 2019: 153).

Glede organizacijske strukture predmeta, uz domene, Kurikulum spominje i pet odgojno-obrazovnih ciklusa. Svaki ciklus obuhvaća nekolicinu razreda i sadržaj kojim se

pojedini ciklus bavi pa tako prvi odgojno obrazovni ciklus obuhvaća prva dva razreda osnovne škole i bavi se upoznavanjem i izvedbom dječjih pjesama i brojalica te glazbenih djela klasične, tradicijske, popularne, filmske i *jazz*-glazbe. U tom se odgojno-obrazovnom ciklusu polazi od doživljaja glazbe i pažnja se usmjerava na glazbeno iskustvo učenika i zbližavanje s glazbenom umjetnošću. Također, prvi odgojno-obrazovni ciklus nalaže što sve učenici trebaju savladati u prva dva razreda osnovne škole. Domena A nalaže da bi učenici trebali do kraja školske godine poznavati tri do deset kraćih skladbi različitih vrsta glazbe (klasična, tradicijska, popularna, jazz i filmska glazba). Domena B nalaže sudjelovanje u zajedničkim izvedbama glazbe, usklađivanje vlastite izvedbe s izvedbama drugih učenika te vrednovanje vlastitih, tuđih i zajedničkih izvedbi. Učenici izvode glazbene igre uz pjevanje, uz slušanje glazbe i pokret, a pritom opažaju i uvažavaju glazbeno-izražajne sastavnice. Također, domena B potiče na stvaranje/improviziranje melodijskih i ritamskih cjelina pjevanje, pokretom/plesom, pljeskanjem, lupkanjem, sviranjem udaraljki ili tjeloglazbom. Domena C, iako slabije zastupljena, svejedno nalaže da bi učenici trebali moći prepoznati različite namjene glazbe kao što su svečana glazba i plesna glazba.

Drugi odgojno-obrazovni ciklus obuhvaća treći, četvrti i peti razred osnovne škole. Tijekom drugog odgojno-obrazovnog ciklusa domene A i B su i dalje izjednačene, dok se odgojno-obrazovni ishodi domene C ostvaruju u okviru domena A i B. Odgojno-obrazovni ishodi u domeni A postaju kompleksniji, s ciljem izoštravanja slušnog iskustva učenika: upoznavanje glazbala i instrumentalnih skupina, pjevačkih glasova i vokalnih skupina te osnovnih glazbenih oblika i slušno prepoznavanje i analiza različitih glazbenih obilježja. U okviru domene B učenici izvode glazbene aktivnosti koje će omogućiti potpuni doživljaj glazbe te daljnji razvoj njihovih glazbenih sposobnosti i kreativnosti. U okviru domene C, učenici upoznaju hrvatsku tradicijsku glazbu u vlastitoj sredini (lokalnoj zajednici) i užem zavičajnom području. U trećem razredu zahtjevi po domenama ostaju isti, uz uvođenje nove sastavnice u domenu A: prepoznavanje glazbenih oblika (pritom se ne traži korištenje stručne terminologije). Četvrti razred u domenu A uvodi razlikovanje osnovnih skupina glazbala (glazbala s tipkama, glazbača sa žicama, puhačka glazbala i udaraljke), osnovnih skupina pjevačkih glasova (dječji, ženski, muški) i boje pjevačkih glasova (duboki, srednje visoki i visoki muški i ženski glasovi). Također, uvodi se postepeno upoznavanje talijanskih oznaka za tempo, dinamiku i način izvođenja. Domena B doživljava nadogradnju svojih aspekata pa je tako uz već navedene zahtjeve dodano pjevanje autorskih i tradicijskih pjesama iz Hrvatske i svijeta. Od učenika se opcionalno traži da svira „pratnju u poznatim skladbama i/ili samostalno svira kraće instrumentalne skladbe služeći se notnim pismom za potrebe sviranja

i/ili računalnim programima za notografiju. Izražava se pokretom uz glazbu. Sudjeluje u različitim glazbenim igrama i aktivnostima glazbenoga stvaralaštva. Predstavlja vlastitu izvedbu u razredu i/ili izvan njega.“ Domena C zahtjeva od učenika da „prepozna različite uloge glazbe. Opisuje karakter i ugođaj skladbe. Razlikuje pojedine vrste pjesama (npr. autorska, tradicijska) i vrste glazbe (npr. klasična, popularna, filmska, *jazz*).“ Također da "opaža i opisuje većinu obilježja hrvatske tradicijske glazbe u vlastitoj sredini (lokalnoj zajednici)." Peti razred zadržava prijašnja načela uz nadogradnju. Po pitanju razlikovanja pjevačkih glasova, učenici trebaju znati razlikovati izvedbenu ulogu pjevačkih glasova (solo, komorni, zbarski) te trebaju razlikovati vrste pjevačkih zborova. Po pitanju instrumenata, uvodi se prepoznavanje zvuka i izgleda gudačkih i trzalačkih glazbala. Također, kao i s pjevačkim glasovima, trebaju moći raspoznati izvedbenu ulogu glazbala (solističko, komorno, orkestralno). Temeljem slušanja bi trebali moći razlikovati vokalnu, instrumentalnu i vokalno-instrumentalnu glazbu te različite vokalne, instrumentalne i vokalno-instrumentalne sastave. Kao što se iz razreda do razreda događa nadogradnja u gradivu koje treba savladati, tako bi učenici slušanjem trebali moći razlikovati dvodijelni oblik, strofni oblik, trodijelni oblik i glazbenu periodu. Domena B ostaje identična, a domena C zahtjeva mogućnost razlikovanja vrste pjesama (autorska, tradicijska, popularna).

Treći odgojno-obrazovni ciklus obuhvaća šesti, sedmi i osmi razred osnovne škole. U suštini mnogo toga ostaje isto, no povećava se broj kompozicija koje učenici trebaju moći prepoznati do kraja školske godine na pet do dvanaest. Po domeni A u šestom razredu učenici moraju moći razlikovati „zvuk i izgled glazbala s tipkama, drvenih i limenih puhačkih glazbala“. Također, učenik „temeljem slušanja glazbe razlikuje pojedine glazbene oblike (rondo, tema s varijacijama).“ Domena B ne uvodi značajne razlike. Domena C donosi širinu pa tako učenik "razlikuje, opisuje i uspoređuje obilježja različitih vrsta glazbe (klasična, tradicijska, popularna)." "Temeljem slušanja, pjevanja i plesa/pokreta, upoznaje obilježja glazbe i drugih umjetnosti (tekst, ples/pokret, odjeća i obuća) u hrvatskoj tradicijskoj glazbi šireg zavičajnog područja i glazbi najmanje jedne manjinske kulture." U sedmom razredu se broj skladbi koje učenik treba znati povećava pa tako do kraja godine učenik treba moći prepoznati pet do petnaest skladbi. Od instrumenata učenik uči zvuk i izgled udaraljki te mora moći raspoznati kojoj skupini glazbala koji instrument pripada. Uz raspoznavanje instrumenata mora moći razlikovati vrste orkestara te se učeniku nalaže da „razlikuje, opisuje i uspoređuje pojedine instrumentalne i vokalno-instrumentalne glazbene vrste. Uspoređuje organizaciju različitih glazbenih vrsta, navodeći sličnosti i razlike. Glazbena djela svrstava u određenu glazbenu vrstu prema njihovim obilježjima." "Temeljem slušanja glazbe opisuje

sonatni oblik." Domena B ne donosi novitete, no domena C nastavlja sa svojim ciljem upoznavanja i shvaćanja glazbe pa tako nalaže da učenik „opaža međusobne utjecaje različitih vrsta glazbe (klasična, tradicijska, filmska, *jazz*, popularna). Opisuje elemente: tradicijske glazbe u klasičnoj i popularnoj glazbi te klasične glazbe u filmskoj, *jazz* i popularnoj glazbi“. Do sada se postepeno upoznavala glazba Hrvatske i njenih krajeva no sada se očekuje da učenik „temeljem slušanja, opisuje obilježja glazbe i drugih umjetnosti (tekst, ples/pokret, odjeća i obuća) u europskoj tradicijskoj glazbi.“ U osmom razredu po domeni A od učenika se očekuje da „prepoznaje, razlikuje, opisuje i uspoređuje obilježja glazbe različitih glazbeno-stilskih razdoblja (srednji vijek, renesansa, barok, klasicizam, romantizam, glazba 20. i 21. stoljeća) te da glazbena djela svrstava u određeno glazbeno-stilsko razdoblje prema njihovim obilježjima.“ Također bi trebali slušno i vizualno prepoznati, razlikovati, opisivati i uspoređivati glazbeno-scenske (opera, opereta, mjuzikl, balet) i vokalno-instrumentalne (oratorij, kantata) vrste. Glazbena djela moraju moći svrstati u određenu vrstu, prema njihovim obilježjima. Domena B ne donosi ništa novo, a domena C nastavlja sa širenjem spoznajnih elemenata vezanih uz glazbu pa tako učenicima opisuje spajanje različitih vrsta glazbe (crossover) i uspoređuje glazbeno-izražajne sastavnice i istražuje globalne trendove. Domena C uvodi u ovoj godini poznavanje svjetske glazbene baštine pa bi tako učenik trebao temeljem slušanja opisivati obilježja glazbe i drugih umjetnosti (tekst, ples/pokret, odjeća i obuća) u tradicijskoj glazbi geografski udaljenijih naroda/kultura. U osnovnoj školi se vidi jasan pomak između zastupljenosti domena A i B u ranijim razredima prema domenama A i C u kasnijim razredima, da bi u srednjoj školi preuzele domene A i C što odgovara svim prijašnjim modelima iz povijesti gdje je primarni cilj bio pjevanje i slušanje glazbe, zatim u drugoj polovici osnovne škole opismenjavanje i učenje raznih glazbenih sastavnica i vrsta, da bi u srednjoj školi prešli kompletno na povijesni pregled i učenje glazbe u raznim kontekstima.

Četvrti i peti odgojno-obrazovni ciklus obuhvaćaju sve razrede srednje škole. U predmetu Glazbena umjetnost sve se glazbene pojave i sva slušna iskustva osvještavaju u različitim kulturnim i društveno-povijesnim kontekstima. Odgojno-obrazovni ishodi domena A i C međusobno se nadopunjuju te su to ujedno najzastupljenije domene kroz srednju školu. Aktivnosti i sadržaji domene B ostvaruju se sukladno interesima i željama učenika, uz moguće povezivanje glazbe s ostalim umjetnostima (MZO, 2019: 155). Nastavniku su ponuđene opcije da bira između „sinkronijskog ili dijakronijskog modela poučavanja. „Uz realizaciju obvezanih i preporučenih sadržaja, u okviru srednje škole ponuđeno je dvanaest izbornih tema. Učitelj može samostalno odabrati koje će teme realizirati u kojoj godini učenja.

U okviru srednjoškolskog obrazovanja obvezno je realizirati najmanje četiri teme za program od 137 sati, odnosno dvije teme za program od 70/64 sati/a. Naslovi tema su postavljeni vrlo široko i učitelj ih može sadržajno koncipirati na različite načine te povezivati glazbu s ostalim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. S obzirom na godišnji broj sati, obvezni i preporučeni sadržaji bit će sažetije obrađeni u jednogodišnjem ili dvogodišnjem programu u odnosu na kompleksniju obradu u četverogodišnjem programu.“ Izuzev domene B u srednjoj školi koja je jako slabo zastupljena, ostale domene se samo nadograđuju sadržajem pa tako u srednjoj školi učenik prema domeni A treba moći prepoznati 10-30 skladbi te nastavno na osnovnu školu mora moći „slušno analizirati (prepoznati, razlikovati, opisati, usporediti) i svrstavati glazbeno-izražajne sastavnice (izvođački sastav, metar, ritam, tempo/puls, dinamika, melodija, tonska građa, harmonija, glazbeni slog, oblik glazbenog djela) u istaknutim skladbama klasične, tradicijske i popularne glazbe.“ Ovime se sve do sada postepeno naučeno kroz osnovnu školu objedinjuje. Učenik „razlikuje obilježja glazbeno-stilskih razdoblja te glazbenih stilova, pravaca i žanrova“ te „slušno analizira (prepoznaje, razlikuje, opisuje, uspoređuje) obilježja hrvatske tradicijske glazbe i glazbi svijeta.“ Domena B nije potpuno zanemarena pa „učenik ostvaruje različite glazbene aktivnosti u skladu s vlastitim interesima i sklonostima (pjevanje, sviranje, ples i pokret, stvaralaštvo i primjena IKT-a).“ To naravno uvelike ovisi o mogućnosti same škole koju pohađa i njenoj volji da ulaže u rečene glazbene aktivnosti. Nadalje, u sklopu glazbenih aktivnosti, učenik „izvodi napjeve hrvatske i svjetske glazbene baštine uvažavajući sve umjetničke elemente. Izvodi plesnu koreografiju različitih djela klasične, tradicijske i popularne glazbe u skupini ili u paru. Stvara glazbu različite tonske građe, metro-ritamske organizacije i oblika. Usklađuje vlastito izvođenje s izvođenjem drugih učenika u skupini, opaža, razumije i prihvaća različite uloge i razine odgovornosti u skupini te pritom vrednuje vlastitu izvedbu i izvedbe drugih. Pronalazi nova rješenja u interpretaciji glazbe.“ Iako propisano, iznimno rijetko se stavke iz domene B odrađuju na nastavi zbog broja sati i zastupljenosti ostalih domena. Prema domeni C se od učenika očekuje da „posjećuje, prepoznaje i imenuje znamenite kulturne ustanove u Hrvatskoj i svijetu. Samostalno se informira, opisuje i procjenjuje kulturno-glazbenu ponudu u svojoj sredini. Posjećuje najmanje jedan glazbeno-kulturni događaj. Opisuje kulturno-glazbena događanja. Opisuje susret s glazbom u autentičnom, prilagođenom i virtualnom okružju, koristeći određeni broj stručnih termina te opisuje oblikovanje vlastitih glazbenih preferencija. Na različite načine opisuje susret s glazbom u autentičnom, prilagođenom i virtualnom okružju (usmenim ili pisanim osvrtom, prezentacijom, člankom) koristeći određeni broj stručnih termina. Opisuje oblikovanje vlastitih glazbenih preferencija. Učenik opisuje

povijesni razvoj glazbene umjetnosti. Uspoređuje obilježja glazbeno-stilskih razdoblja, pravaca i žanrova u društveno-povijesnome i kulturnome kontekstu. Povezuje razvoj glazbene umjetnosti s općim društveno – povijesnim i kulturnim razvojem.“ Također se očekuje da „prepozna, opisuje, uspoređuje i analizira elemente (sredstva, simbole, tehnike i postupke) umjetničkoga izraza u glazbi i ostalim umjetnostima.“ U dvogodišnjem programu (prirodoslovno-matematička gimnazija) koji se sastoji od sveukupno 70 školskih sati te u prirodoslovnoj gimnaziji koja nastavu Glazbene umjetnosti ima samo u 4. razredu (64 školska sata) program i zahtjevi ostaju isti. (MZO, 2019.) Čitajući sve nabrojene ishode samo domene C, a potom sagledavajući broj sati za obradu gradiva, vidljivo je da se sve navedeno ne može ostvariti s lakoćom i bez mnogobrojnih problema.

Nastavno na novi kurikulum, možemo se vratiti u 2006. godinu i promotriti mišljenja nastavnika i učenika o opsežnosti i zahtjevnosti nastave pa se tako iz tadašnjeg istraživanja može iščitati da učitelji/nastavnici nastavu 'glazbenog' nisu smatrali pretjerano zahtjevnom kao ni učenici koji su ujedno glazbeni procjenili jednim od najlakših predmeta. U okviru istoga istraživanja iz 2006. godine, učitelji/nastavnici su bili mišljenja da je program izrazito opsežan dok su učenici nastavu glazbenog smatrali preopširnima. Neki učenici, doduše malobrojni, izjasnili su se da na satu uče previše gradiva, što nije teško za povjerovati s obzirom na to da je HNOS tada propisao da se sve mora naučiti na nastavi, kako nastava ne bi predstavljala dodatno opterećenje kod kuće i/ili smetala realizaciji ostalih školskih predmeta.

3. 2. Povezanost predmeta u odgojno-obrazovnoj vertikali

Kada je riječ o usklađenosti iliti povezanosti predmeta, govori se horizontalnoj i vertikalnoj povezanosti. Horizontalnost predmeta određuje nadovezivanje i nastavljanje na prethodne i sljedeće razrede, dok vertikalnost određuje povezanost predmeta, u pogledu ostvarivanja ishoda učenja, s drugim predmetima istog razreda. Također, bitna je i usklađenost umjetničkih predmeta/područja kurikuluma kao što su likovna kultura i književnost u hrvatskom jeziku, kao i mogućnost realizacije školskih aktivnosti koje objedinjuju te predmete. Realizacija usklađivanja postiže se međupredmetnim temama koje su propisane u NK-GKGU. Više od vertikalne usklađenosti, pažnju bi trebalo dati horizontalnoj usklađenosti. Ona je ipak u sklopu nastave glazbe cjelovitija i konkretnije određena. Problem na koji nailazimo su, promatrajući odgojno-obrazovne cikluse i njihove početke i završetke, prijelazi iz ciklusa u ciklus koji čine nagle promjene u tipu i sadržaju nastave, pa se tako po

prijelazu iz razredne u predmetnu nastavu naglo smanjuju aktivnosti poput plesa, pjevanja i dječjih glazbenih igara. U predmetnoj nastavi nastavlja se s pjevanjem no počinju se, u zapravo (pre)ranoj dobi, učiti glazbeni termini, glazbena teorija i sluša se uglavnom klasična glazba. Nadalje, po završetku osnovne škole u kojoj je još uvijek bila koliko-toliko zastupljena nastava koja je prakticirala pjevanje, igrokaze i aktivnosti, učenici prelaze u srednje škole u kojima se uči povijest glazbe s mnogo muzikoloških i teorijskih termina koji su učenicima teško shvatljivi ili u potpunosti neshvatljivi. Aktivnosti poput stvaranja glazbe ili pjevanja gotovo u potpunosti nestaju iz nastave i iako po NK-GKGU nastavnici imaju opciju poučavanja sinkronijskim modelom pomoću kojeg nastava ne treba biti puko učenje muzikoloških podataka napamet, nastavnici se u većini i dalje opredjeljuju za dijakronijski model te odbacuju svaku mogućnost aktivnoga muziciranja pa nastava ostaje slična Povijesti glazbe u srednjim glazbenim školama.

3. 2. 1. Usklađenost s drugim predmetima istog razreda

Mogućnosti povezivanja nastave glazbe s drugim predmetima (prilog 1) opisane su pomoću sedam područja: jezično-komunikacijsko, društveno-humanističko, umjetničko, tjelesno i zdravstveno, tehničko-informatičko, matematičko i prirodoslovno. Pod jezično-komunikacijsko područje spadaju Hrvatski jezik i strani jezici pa je tako za to područje preporuka da se kulturni sadržaji upoznaju povezivanjem glazbe i jezika te proučavanjem odnosa glazbe i riječi, značenja i sadržaja. Društveno-humanističko područje obuhvaća filozofiju, povijest, politiku i gospodarstvo, sociologiju, psihologiju, etiku i vjeronauk. Tim područjem razvija se suodnos s pojedincima, grupama, kulturama i društvom. Cilj je stvoriti osjećaj osobnog, kulturnog, nacionalnog i globalnog identiteta kroz glazbu i navedene predmete. Učenik stvara osjećaj za interkulturno razumijevanje, suzbijanje diskriminacije te prepoznavanje društvenih i kulturnih vrijednosti. Umjetničko područje približava glazbu, plesnu, dramsku, filmsku i likovnu umjetnost. Kroz izražajna sredstva, ali i presjek povijesti, učenik dobiva osjećaj za razvoj umjetnosti, upoznaje umjetničke poruke te upoznaje stilska i žanrovska obilježja različitih umjetnosti. Nadalje, tjelesno i zdravstveno područje podrazumijeva nastavu tjelesne i zdravstvene kulture koja se također plesom (pokretom) veže uz glazbu. Na nastavi 'glazbenog', posebice u ranijim godinama obrazovanja, često se izvode kratke plesne točke koje ujedno služe i kao tjelovježba. Dokazano je da pokret pozitivno

utječe na tjelesno, mentalno i emocionalno zdravlje te na žalost, ubrzo po prelasku u predmetnu nastavu, učenici prestaju s plesnim aktivnostima u nastavi.

Tehničko-informatičkom području pripadaju predmeti tehnička kultura i informatika. Ovo područje ima brojne mogućnosti primjene u današnjoj nastavi, no ne uspijeva se realizirati u potpunosti, što zbog neosposobljenosti nastavničkog kadra, to zbog nedovoljnog ulaganja škola u svoje kabinete. Uz mogućnosti poput korištenja računala za stvaranje glazbe, korištenja programa kako bi lakše prikazali strukturu glazbe pri njenoj obradi na nastavi te prikazivanjem mogućnosti obrade zvuka, postizalo bi se više razina zanimljivosti kod učenika. Usko vezano za tehničko-informatičko je matematičko područje. Pomoću matematike, učenik će lakše shvatiti pojedine teorijske teme kao što su ritam i njegove podjele. Za kraj ostaje prirodoslovno područje pod koje spadaju predmeti geografija, fizika, kemija i priroda/biologija. S obzirom na prirodu tih predmeta, učenik kroz te predmete naročito uči kako samostalno svladavati opširnije gradivo te kako strukturirano učiti. Također, učenik uspostavlja razumijevanje prema isprepletenom odnosu prirodnih, društvenih, gospodarskih i kulturnih dimenzija okoliša.

Tendencije povezivanja nastave glazbe s ostalim predmetima i područjima postojale su i prije novoga kurikulumu iz 2019. godine pa se tako ideja povezivanja jasno ističe i u NOK-u. To je bio prvi dokument koji stavlja naglasak na međupredmetne teme, to jest na sadržaje koji se mogu uklopiti u nastavu mnogih obveznih (i ostalih) predmeta: „Nacionalnim okvirnim kurikulumom predviđeno je ostvarivanje sljedećih međupredmetnih tema: osobni i socijalni razvoj (čija je svrha osposobljavanje učenika da prepoznaju i kritički procjenjuju vlastite i društvene vrijednosti te omogućava razvoj kompetencija komunikacije, organizacije i socijalnih vještina), zdravlje, sigurnost i očuvanje okoliša (sa svrhom podizanja svijesti o osobnom zdravlju, utjecaju na okoliš te odgovornosti u raznim životnim situacijama), učiti kako učiti (sa svrhom osposobljavanja učenika za učinkovitu organizaciju i poticaj pozitivnoga stava prema učenju), poduzetništvo (razvoj poduzetne osobe osposobljene za uočavanje prilika u kojima svoje ideje mogu pretvoriti u djelatnost ili pothvat u različitim situacijama: obrazovanju, radu i životu općenito), uporaba komunikacijske i informacijske tehnologije (tema koja je važna za svako predmetno područje jer je uporaba tehnologije prilikom obrazovanja sve više zastupljena. Obrada je ove teme nužna kako bi se učenicima ukazalo na pravilno i konstruktivno korištenje tehnologije tijekom svog obrazovanja), građanski odgoj i obrazovanje (sa svrhom pridonosa osposobljenosti učenika za aktivno i učinkovito obnašanje građanske uloge)“ (Brković, 2020: 17). U NOK-u se također nalazi preporuka za ostvarivanje ishoda usklađivanja predmeta s drugim predmetima istog razreda.

Navedeni su prijedlozi tema i školskih predmeta koji obrađuju istu temu. Iz dokumenta je vidljivo da, iako postoje razne teme koje bi se mogle povezivati s nastavom 'glazbenog' u osnovnim i srednjim školama, rijetko se eksplicitno spominju obradive teme za nastavu Glazbene kulture/umjetnosti. Iako su ciljevi jasno propisani preporukama za ostvarenje ishoda: „učenik umjetnosti pristupa interdisciplinarno, analizirajući i uspoređujući sredstva, simbole, tehnike i postupke umjetničkog izraza u glazbi i ostalim umjetnostima“. Iz spomenutog se ne može najjasnije protumačiti kako bi se međupredmetne teme ostvarivale i kako bi to izgledalo u realizaciji nastave. Glazbena kultura/umjetnost nije jedini predmet kojem je „identificiran problem usklađenosti njihovih programa s programima drugih predmeta (matematika, tjelesna i zdravstvena kultura te glazbena kultura u četvrtom razredu)“ (Baranović, 2006: 159). Ipak, nalazimo primjer povezivanja glazbe u srednjim školama s, recimo, „Hrvatskim jezikom: pljeskanje u ritmu na slogove u riječima, recitiranje (uglazbljivanje) pravopisnih pravila uz rimovanje, pjevanje pjesme koju su učenici prethodno naučili pravilno i izražajno čitati, usvajanje vokabulara kroz razgovor o nepoznatim riječima u pjesmi koju su naučili pjevati, određivanje tematike pjesme ili nagađanje što će se zbiti u sljedećoj strofi, pjevanje pjesme koju su prethodno zapisali“ (Jović, 2019: 38). Glazbena umjetnost svakako ima bolje prijedloge međupredmetnog povezivanja od Glazbene kulture pa tako „društveno-humanistička područja (vjeronauk, etika, filozofija, sociologija, psihologija, politika i gospodarstvo, povijest) nude široku paletu mogućnosti međupredmetnoga povezivanja s nastavom glazbe te je u Nacionalnom okvirnom kurikulumu navedena i poveznica s međupredmetnom temom Građanski odgoj i obrazovanje. U navedenim predmetnim područjima glazbu je moguće smjestiti u različite kontekste: politički, društveni, ideološki i religiozni. Učenicima se također ta predmetna područja i teme mogu povezati uz glazbenu umjetnost, objašnjavajući suodnos pojedinca, grupe, kulture i društva, odnosno učenjem o utjecaju svojih postupaka u odnosu na okolinu u kojoj se nalaze te na koji način grupe, kultura i društvo utječu na njih same kao pojedince. Predmetna područja društveno-humanističkih znanosti i Glazbena umjetnost učenicima približavaju drukčije kulture, razmišljanja i običaje, odnosno razvijaju interkulturalni senzibilitet kod učenika (MZOŠ, 2011.). Prirodoslovni predmeti poput Geografije i Biologije, ali i međupredmetna tema Održivi razvoj, zajedno s nastavom glazbe, mogu doprinijeti dostizanju učenika do odgojno-obrazovnoga cilja. Međupredmetno povezivanje nastave Glazbene umjetnosti i navedenih prirodoslovnih predmeta može pospješiti učenikovo shvaćanje odnosa čovjeka, umjetnosti, kulture i prirode. Treba naglasiti i da učenicima ovakvo međupredmetno povezivanje može uspostaviti višestruke i raznolike odnose između prirodnih, društvenih, gospodarskih i

kulturnih dimenzija okoliša (MZOŠ, 2011.). Tjelesno i zdravstveno nastavno područje i nastava glazbe imaju uvjete za međupredmetu suradnju te uz njih i međupredmetna tema Zdravlje. Unutar te međupredmetne suradnje učenici mogu osvijestiti prioritet mentalnoga, emocionalnoga i tjelesnoga zdravlja kako i uspostave zdravoga načina života (MZOŠ, 2011.). Učenici pomoću međupredmetnoga povezivanja tih predmetnih područja mogu uvidjeti i iskušati povezanost glazbe i pokreta, odnosno plesa. Učenjem raznih vrsta plesova, poput npr. valcera, klasičnog tanga, salse, učenici fizičkim kretanjem pospješuju svoje fizičko zdravlje, plešu na glazbu koja je odgovarajuća plesu i plesnim koracima usvajaju pojam tempa i metra. Tehničko-informatičko i matematičko predmetno područje nudi mogućnosti međupredmetnoga povezivanja s nastavom Glazbene umjetnosti. Primjerice, učitelji ova područja mogu objediniti organizacijom istraživanja glazbe informacijsko-komunikacijskom tehnologijom. IKT je jedan od objedinjujućih elemenata učenja i poučavanja glazbe te je važan dio suvremenoga učenja (MZO, 2019.). On obuhvaća: upoznavanje učenika sa suvremenim programima, učenje glazbenoga pisma pomoću računala, audioobradu i eksperimentiranje sa zvukom te rad u programima za stvaranje glazbe. Pomoću tehnologije i njenih mogućnosti, učenici su u mogućnosti raditi na svom tehničkom stvaralaštvu te prikazati vlastita djela. Povezivanjem tih područja učenici glazbu mogu shvatiti i kao disciplinu usko povezanu s brojevima te je gledati i kroz prizmu matematike. Radom u programima, stvaranjem glazbe i vizualnim prikazom djela, učenici su u mogućnosti uvidjeti strukturiranost i organizaciju glazbenih djela te shvatiti proporcije i odnose u glazbi (MZOŠ, 2011.). Kao što je prethodno navedeno, nastava Glazbene umjetnosti također unutar svoga programa može neke od nastavnih sadržaja prilagoditi obradi međupredmetnih tema. Primjerice, tema Učiti kako učiti zastupljena je u svakom predmetu pa tako i u nastavi Glazbene umjetnosti, na način da učenicima razvija sposobnosti organizacije samostalnoga učenja i uporabe različitih izvora informacija. Također, razvija i strateško i projektno učenje, ovisno o nastavnim metodama i oblicima kojima se učitelj odluči koristiti u svojoj nastavi. Usvajanjem gradiva nastave Glazbene umjetnosti učenici razvijaju različite glazbene vještine i umijeća te ih dovodi do stvaranja različitih strategija doživljavanja i vrednovanja glazbe (MZOŠ, 2011.). Međupredmetna tema kurikulumu koju također ovaj predmet može obuhvatiti je i Osobni i socijalni razvoj. Učenici na nastavi Glazbene umjetnosti stječu komunikacijske kompetencije putem uzajamne komunikacije, suradničkoga učenja, dijeljenja odgovornosti i argumentiranoga iznošenja vlastitoga mišljenja, a jednako tako razvijaju i prihvaćanje različitosti u mišljenjima kao i prihvaćanje različitih uloga unutar grupe (MZOŠ, 2011.). Nastava Glazbene umjetnosti kod učenika razvija kreativnost i inovativnost kao i

organizacijske vještine. Ovim predmetom učenici uviđaju vlastite sposobnosti i potencijale što su sve elementi međupredmetne teme Poduzetnost.“ (Brković, 2020: 24) Glazbena umjetnost idejno je zastupljena temama uz konkretne primjere povezivanja, što je i za očekivati s obzirom na to da je u srednjim školama glavni fokus na učenju povijesti glazbe. Glazbena kultura s druge strane ima jako malo prijedloga te su učitelji u osmišljavanju povezanosti s drugim predmetima, područjima i/ili međupredmetnim temama u velikoj mjeri prepušteni sami sebi.

Sagledavajući sve rečeno, vidljivo je da je riječ o prijedlozima „na papiru“, bez konkretne preporuke za realizaciju u samom kurikulumu, a onda i u sklopu osposobljavanja učitelja i nastavnika, njihovoj međusobnoj komunikaciji i dogovaranju tokom godine kako bi realizirali spomenute teme. Općeniti problem kurikuluma su idealno strukturirani prijedlozi bez stvorenih konkretnih puteva i načina za realizaciju. Primjer toga je već spomenuta tjelesna i zdravstvena kultura. Kao jednostavan prijedlog pokreta u odnosu na kompleksnost prirodoslovnih predmeta, ne vide se konkretni prijedlozi međupredmetnog povezivanja, osim školskih priredbi na kojima se realiziraju glazbeno-plesne točke. Nemogućnošću kvalitetne realizacije tako jednostavnog međupredmetnog povezivanja, može se samo nagađati kako u tome (ne) uspijevaju kompleksniji predmeti koji za međupredmetnu realizaciju zahtijevaju puno više angažmana. Treba spomenuti da se problem međupredmetne nepovezanosti nalazi i davne 2006. godine pa je tako usklađenost s drugim predmetima istog razreda izrazito loše bila ocjenjena od strane učitelja/nastavnika u tadašnjem istraživanju. Po pitanju čestine suradnje nastavnika s nastavnicima drugih predmeta Baranović (2006) ističe da je „najveći dio nastavnika odgovorio da pri izradi operativnih programa rijetko surađuje s drugim nastavnicima. Ako pogledamo distribuciju odgovora u cjelini pokazuje se da se nešto veći broj odgovora nalazi na negativnoj polovici skale.“ Podatak da više od polovice nastavnika rijetko ili nikada ne surađuje s nastavnicima drugih predmeta pri izradi svojih operativnih programa jedan je od indikatora koji upućuje na problem nedovoljne povezanosti nastavnih programa. Kada uzmemo u obzir mišljenja nastavnika o usklađenosti s drugim predmetima istog razreda, nailazimo na mišljenje da je usklađenost s drugim predmetima istog razreda izrazito loša, pogotovo u nastavi Glazbene kulture. Ne treba zanemariti i mišljenja učenika koji „za sve ostale predmete – tehničku kulturu, strani jezik, vjeronauk, likovnu, glazbenu te tjelesnu i zdravstvenu kulturu – manje od petine učenika procjenjuje da su sadržajno povezani s ostalim predmetima, što znači da gradivo iz tih predmeta doživljavaju relativno izdvojenim od nastavnog gradiva drugih predmeta.“ (Marušić, 2006: 187) „Malo je učenika...koji

uočavaju integriranost njezinih sadržaja sa sadržajima iz drugih predmeta.“ (Marušić, 2006: 206)

3. 2. 2. Usklađenost s prethodnim i sljedećim razredom istog predmeta

U NK-GKGU sustavno je prikazana nadogradnja sadržaja od razreda do razreda. Svaki aspekt iz nastavnog programa se nastavlja i nadograđuje u sljedećem ciklusu. Broj skladbi koje učenik treba prepoznati iz ciklusa u ciklus raste pa tako u prvom odgojno-obrazovnom ciklusu učenik mora moći prepoznati 3-10 skladbi godišnje. U trećem odgojno-obrazovnom ciklusu broj kompozicija raste na 5-12. Četvrti i peti objedinjeni odgojno-obrazovni ciklus zahtjeva prepoznavanje 10-30 skladbi. Nadalje, iz ciklusa u ciklus učenici upoznaju postepeno sve vrste glazbe s pojačanjem intenziteta informacija i shvaćanja kako odgojno-obrazovni ciklusi idu dalje. Kada učenici u prvom odgojno-obrazovnom ciklusu uče obilježja glazbe kao što su tempo, dinamika, metar, karakter itd., uče ih prepoznavanjem i slušanjem bez usvajanja stručnih termina. Kako ciklusi idu dalje, postepeno se uvode stručni termini pa tako do kraja četvrtog i petog odgojno obrazovnog ciklusa učenici trebaju relativno detaljno poznavati oznake za dinamiku, tempo i agogiku. Učenici također trebaju znati prepoznati te imenovati i definirati razne vokalne, vokalno-instrumentalne i instrumentalne sastave. Kada učenici krenu učiti instrumente i njihove vrste, po programu ih prvo uče odvojeno, da bi do kraja srednje škole mogli prepoznati svaki instrument, smjestiti ga u odgovarajuću kategoriju te unutar konteksta prepoznati njegovu ulogu (solističku, komornu, orkestralnu). Na programu se nalaze i glazbeni oblici pa se tako u ranijim godinama školovanja uče jednostavni oblici koje učenici mogu shvatiti i kojima su najčešće i kroz današnju glazbu okruženi da bi do kraja školovanja trebali znati prepoznati kompleksnije oblike kao što je to npr. sonatni oblik. Na području tradicijske glazbe i glazbe svijeta, vidljivo je da se iz ciklusa u ciklus savladava sve više gradiva vezanog za tradicijsku glazbu i glazbe svijeta pa tako u početku učenici pjevaju pjesmice raznih zemalja i pjesmice s naših područja da bi kasnije učili pjesme konkretnih regionalnih područja, drugih država i naposljetku drugih kontinenata i udaljenih zemalja.

Gore spomenuti prikaz nastavnog sadržaja ukazuje da je nastava iz razreda u razred povezana. Iako same domene ukazuju na usklađenost jedne s drugom i ciklusi, čitajući ih, ukazuju da je sve izrazito dobro povezano, realnost je ipak puno oštrija. Prijelaz iz razredne u predmetnu nastavu doživljava veliki skok u realizaciji pa tako učenici iz nastave u kojoj se pjeva, pleše i crta prelaze u nastavu u kojoj se pokret i crtanje gotovo u potpunosti izbacuju iz

nastave, a u zamjenu se uvode mnogi sadržaji koji su nerijetko neshvatljivi učenicima koji ne idu u glazbene škole te se počinje zahtijevati učenje glazbenih termina i glazbene teorije kojima je većinski mjesto u glazbenim školama. Pred kraj osnovne škole pjevanje gotovo u potpunosti prestaje te se uglavnom pažnja okreće učenju termina iz povijesti glazbe i glazbene teorije. Zadnji skok u tipu nastave nastaje odlaskom u srednju školu u kojoj nastava Glazbene umjetnosti nalikuje nastavi Povijesti glazbe u srednjim glazbenim školama. Aktivnosti poput stvaranja glazbe, pjevanja i pokreta gotovo u potpunosti nestaju te se učenje bazira na slušanju glazbe, učenju povijesnih termina i muzikoloških činjenica. Iako je NK-GKGU probao domenama smanjiti jaz između ta tri razdoblja u nastavi glazbe, kao i kod međupredmetnih tema, sve bolje zvuči „na papiru“ dok u realnosti konkretni primjeri kvalitetne realizacije ne postoje.

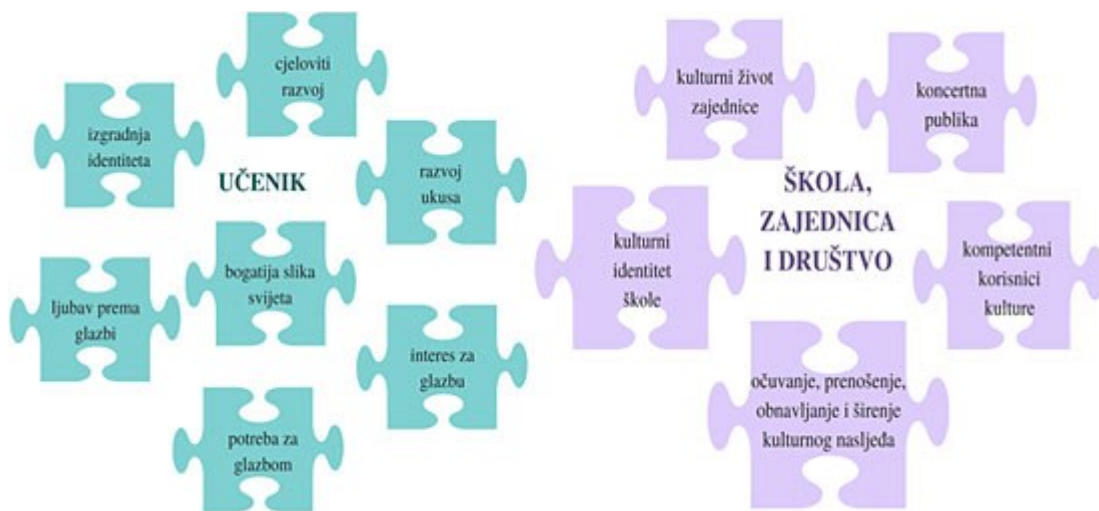
3. 3. Korisnost predmeta za sadašnji i budući život učenika

Istraživanja su dokazala da glazbena naobrazba ima pozitivne učinke na razvoj mozga „pa se može govoriti o uzročno-posljedičnoj vezi između glazbene obuke i razvoja mozga.“ (Nikolić, 2018: 142) Dokazano je da „glazbena obuka potiče sposobnost dekodiranja prozodije u govoru, a brojna istraživanja“ (Nikolić, 2018: 144) su ukazala na poboljšanje verbalnih, specijalnih, matematičkih sposobnosti i kvocijenta inteligencije kod učenika s instrumentalnom podukom. Elementi glazbene naobrazbe kao što su „pretvaranje vizualne informacije u motoričku aktivnost, pamćenje dugačkih pasaža u glazbi, učenje glazbenih struktura i pravila te učenje izvođenja finih pokreta objema rukama utječu na razvoj sposobnosti učenika koje imaju korist i u drugim nastavnim predmetima. Jedan od takvih primjera su, prema Rauscheru (2009), zajednička svojstva glazbe i matematike: „glazba i matematika apstraktni su konstrukti koji koriste i manipuliraju simbolima te istražuju i razvijaju modele (brojčane u matematici, tonalne ili ritamske u glazbi). Dobar primjer može biti koncept „cjelina-dio“, kao vrlo važan konstrukt matematičkih problema koji zahtijeva razumijevanje odnosa među dijelovima cjeline u učenju postotaka, decimalnih brojeva i razlomaka. Koncept „cjelina-dio“ u glazbi je posebno važan za konceptualizaciju ritma jer glazbenik treba kontinuirano dijeliti otkucaj da bi točno interpretirao notirani ritam“ (Nikolić, 2018: 144). Istraživanja su pokazala kako upravo ritamska poduka ima utjecaj na razvoj određenih matematičkih vještina dok praćenje jednostavne notacije uz glazbeno izvođenje može olakšati čitanje i razumijevanje pročitanoga (Nikolić, 2018: 146). Treba istaknuti da nije

bavljenje glazbom analogno s višim kvocijentom inteligencije, već učinci učenja glazbe mogu biti posljedica povećanja vremena provedenoga u maloj skupini djece s kvalitetnom pažnjom odrasle osobe. Istraživanja su pokazala „kako djeca predškolskoga uzrasta, koja nisu imala nikakav poseban program, ali čiji su roditelji imali obuku koja uvježbava roditeljsku praksu, imaju bolje rezultate u testovima kognitivnih sposobnosti.“ (Nikolić, 2018: 147) Po pitanju kreativnosti u životu, postoje studije koje upućuju na korelacije glazbene obuke s kreativnim mišljenjem. Bavljenje glazbom utječe na razvoj kreativnosti što su potvrdila istraživanja provedena s djecom predškolske i rane školske dobi (Kalmar, 1982.; Wolff, 1979.). „Štoviše, bolje rezultate u kreativnosti postizali su srednjoškolski učenici i studenti glazbe, a istraživači su potvrdili pretpostavku: što je duži glazbeni angažman, veći je njegov učinak na razvoj kreativnosti“ (Nikolić, 2018: 146). Nadalje, iako je područje učinka glazbene naobrazbe na socijalno i emocionalno stanje djece i mladih slabo istraživano, ukazano je da su „djeca predškolske i rane školske dobi koja su imala glazbeni program (pjevanje, plesanje, sviranje ritamskim udaraljka) bila u većoj mjeri spremna na suradnju, u rješavanju problema više su se međusobno pomagala nakon stvaranja glazbe, pokazala su bolje rezultate na testovima empatije nego djeca bez glazbenoga programa. Kod djece rane školske dobi koja su bila uključena u program pjevanja u UK naziva *Sing up*, uočeno je da što su djeca bolje pjevala, to su njihova samosvjesnost i osjećaj socijalne uključenosti bili veći. Također je uočeno povećanje svjesnosti o drugima, bolje socijalne vještine, veće samopouzdanje kod nastupa pred drugima, olakšani grupni rad i učenje kako se izraziti“ (Nikolić, 2018: 149).

Nastavno na emocionalnu razvijenost i dobrobiti glazbene naobrazbe po emocionalno stanje, treba nabrojati i dobrobiti pjevanja kao sastavnog dijela predmeta Glazbena kultura. Dobrobit uključuje: „psihofizičku relaksaciju i popuštanje psihofizičke napetosti; emocionalno oslobađanje i redukciju osjećaja stresa; osjećaj sreće, pozitivno raspoloženje, osjećaje radosti i ushićenja; osjećaj veće osobne, emocionalne i psihofizičke dobrobiti; povećanje uzbuđenja i energije; stimulaciju kognitivnih kapaciteta – pozornosti, koncentracije, pamćenja i učenja; povećanje osjećaja samopouzdanja i samopoštovanja; osjećaj terapijskoga djelovanja kod dugotrajnih psiholoških i socijalnih problema; uvježbavanje psihofizičkih sustava uključenih u psihofizički napor, pogotovo pluća; discipliniranje koštano-mišićnoga sustava usvajanjem dobre posture; uključenost u aktivnost koja je vrednovana kao važna, smisljena i vrijedna te osjećaje svrhovitosti i motivacije“ (Nikolić, 2018: 150). Spominjući socijalni razvoj učenika, „učenje glazbe ima i višestruku društvenu ulogu“. Nastavom glazbe učenik na osobnoj bazi razvija ukus i ljubav prema glazbi. Kroz razne glazbene primjere dobiva bogatiju sliku svijeta i raznih kultura te mu oni

potencijalno pobuđuju interes za glazbom i njenom bitnošću za život svakog bića. Upoznavajući glazbu, učenik vidi povezanost glazbe i njegovog vlastitog identiteta, naročito u pubertetskoj dobi. Na razini škole i školske zajednice, učenici razvijaju osjećaj za kulturni život zajednice tako što posjećuju koncerte i predstave tokom svog školovanja i time postepeno razvijaju kompetencije za bivanje korisnikom kulture i njenih običaja. Ujedno, učenici kroz zbivanja u školi razvijaju osjećaj identiteta svoje škole i pripadnosti te škola, ako ulaže u razvoj kulture, u njima razvija osjećaj za očuvanjem, prenošenjem, obnavljanjem i širenjem kulturnog nasljeđa.

Slika 2: Značaj predmeta Glazbena kultura/Glazbena umjetnost za učenika, školu, zajednicu i društvo

„Suvremeno poučavanje i učenje glazbe uključuje i elemente građanskoga te interkulturalnoga odgoja.“ Korisnost je također vidljiva i u međupredmetnim povezivanjima pa su tako „predmetne domene usklađene s očekivanim učeničkim postignućima umjetničkoga područja NOK-a“ te time „omogućuju uspješno i svrhovito povezivanje glazbe s ostalim umjetnostima“ dok će učenici „Aktivnim slušanjem glazbe upoznati glazbu različitih vrsta, stilova, pravaca i žanrova, steći znanja o glazbeno-izražajnim sastavnicama i različitim razinama organizacije glazbenog djela te doživjeti, upoznati, razumjeti i naučiti vrednovati glazbu.“ (MZO, 2019.) Upoznavanje različitih glazbenih djela dovodi do novih mogućnosti spoznaja o glazbi i traganja za novom glazbom, obogaćujući time svoj život. Ono što je bitno naglasiti je da pozitivne učinke glazbene naobrazbe na razvoj raznih sposobnosti učenika ne donose naobrazba sama po sebi, već „optimalno emocionalno stanje koje omogućuje bolje kognitivno funkcioniranje. Ono može biti izazvano slušanjem omiljene glazbe bez obzira na

vrstu, pjevanjem pjesme, pričanjem priče i drugim neglazbenim čimbenicima, koji mogu imati učinak visokih razina uzbuđenja i pozitivnoga raspoloženja u djece i mladih.“ To ujedno potvrđuje da djeca „postižu najbolje rezultate kada su živahna i zadovoljna“ (Nikolić, 2018: 143), a živahnost i zadovoljstvo se postiže osjećajem neopterećenosti i opuštenosti. Uz sve rečeno, ne smiju se izostaviti mišljenja nastavnika i učenika na ovu temu pa su tako nastavnici u istraživanju Iris Marušić (2006.) osrednje ocijenili korisnost nastave Glazbene kulture za sadašnji život učenika, dok su sami učenici „najkorisnijima za svoj sadašnji život procijenili strani jezik, a zatim matematiku, pa tjelesnu i zdravstvenu kulturu i hrvatski jezik. Najmanje se korisnima u sadašnjem životu doživljavaju odgojni predmeti - likovna, glazbena i tehnička kultura, te kemija.“ (Marušić, 2006: 184) Pritom, Glazbena kultura je prema učenicima na zadnjem mjestu bitnosti i korisnosti za njihov život.

Važnost naobrazbe općenito, pa tako i glazbene naobrazbe, temelji se na usađivanju temeljnih kompetencija za budući život. Temeljne kompetencije koje bi škola trebala razviti kod učenika kako bi osposobila učenike za daljnji rast i razvoj u njihovim životima su: „kognitivna, emocionalna, estetska, moralna, praktično-tehnička i tjelesno-motorna.“ (Gardner, 2000: 186-214; Campbell, 1997:14-19) „Temeljne kompetencije su definirane kao kombinacije kognitivnih i nekognitivnih komponenti ili osobina pojedinca (kognitivnih i praktičnih vještina, znanja, motivacija, vrijednosti, emocija itd.) koje treba mobilizirati za rješavanje složenih zadataka ili zahtjeva tokom života.“ (Baranović, 2006.) U Kurikulumu stoji da će učenici „tijekom svojeg obrazovnog puta, ali i kasnije, kao kompetentni korisnici kulture aktivno sudjelovati u glazbenome životu svoje sredine (u ulozi izvođača, publike ili stvaratelja)...“ Također, kao i u prethodnom poglavlju, „aktivnim slušanjem glazbe učenici će upoznati glazbu različitih vrsta, stilova, pravaca i žanrova, steći znanja o glazbeno-izražajnim sastavnicama i različitim razinama organizacije glazbenog djela te doživjeti, upoznati, razumjeti i naučiti vrednovati glazbu. Upoznata glazbena djela otvaraju mogućnosti traganja za novim glazbenim iskustvima.“ Treba naglasiti da po istraživanju Dobrote iz 2018. godine, učenici krajem osnovne škole i kroz srednju školu puno više slušaju glazbu u svojim životima te im ona igra veliku ulogu kao sredstvo komuniciranja s vršnjacima, osjećaja pripadnosti i formiranja svojih estetskih aspekata. Ključno je izvući iz toga da je odabir glazbe koja se reproducira na nastavi i njena interesantnost bitna kako bi učenicima pružili pozitivnu sliku o aspektima glazbe, a ne da se stvara jaz između onoga što se uči na nastavi i onoga što učenik odabire slušati.

Uloga domene C u kurikulumu nastave Glazbene kulture/umjetnosti jest staviti glazbu u kontekst te „otkriva vrijednosti bogate regionalne, nacionalne i globalne glazbene i kulturne

baštine, uočava razvoj, uloge i utjecaje glazbene umjetnosti na društvo te povezuje glazbenu umjetnost s ostalim umjetnostima“ (MZO, 2019.). Sagledavajući istraživanja i dokaze korisnosti glazbene naobrazbe u životima mladih, ali i starijih osoba nepobitno je da bi glazba trebala biti sastavni dio života ljudi. Može se spomenuti antička grčka civilizacija koja je već tada prepoznala bitnost glazbe u životima ljudi pa je u sklopu svojeg obrazovanja imala nastavu glazbe. Iako nema konkretnih recentnih istraživanja o mišljenjima nastavnika i učenika o nastavi glazbe, kao i njenoj bitnosti za sadašnji i budući život, može se zaviriti u istraživanje iz 2006. godine (Baranović, 2006.) od koje se nije puno toga promijenilo. Na pitanje koliko je nastava glazbe važna za budući život učenika, nastavnici su dali relativno visoku ocjenu bitnosti za budući život učenika. Suprotno od mišljenja nastavnika, učenici su važnost 'glazbenog' za budući život, slično kao i korisnost za sadašnji život, ocijenili negativno ili među zadnjima po bitnosti (točnije predzadnji). Iako je „nekorisnost (npr. nevažan, za budućnost, nepotrebno za budućnost, zastario program, neće mi trebati)“ ocijenilo 8,5% učenika što nije zapravo toliko velik postotak, samo 1,2% učenika je ocijenilo glazbeni kao „korisno za budućnost (npr. trebat će mi tijekom života, potrebno za nastavak školovanja, time ću se baviti)“ što daje zaključiti da je doživljaj učenika o bitnosti glazbene naobrazbe za budući život dijametralno suprotan od mišljenja nastavnika. U svakom slučaju bi se više pažnje trebalo posvetiti mišljenjima učenika jer je njihov dojam o relevantnosti predmeta iznimno bitan.

3. 4. Zanimljivost i suvremenost predmeta

Dimenziju zanimljivosti promatramo analizirajući kako sadržaj, tako i aktivnosti koje nastava glazbe nudi. Novi kurikulum daje veliku slobodu nastavnicima pri biranju sadržaja za obradu propisanog gradiva. Također, daje slobodu pri odabiru materijala za obradu pa tako u odnosu na prijašnji kurikulum nastavnik danas može sam birati kompozicije koje će reproducirati i pomoću kojih će podučavati propisano gradivo. Dimenziju suvremenosti obilježava korištenje modernih načina poučavanja koje uključuje korištenje IKT-a. Korištenjem moderne tehnologije u nastavi povećava se šansa da prosječni učenik bolje shvati gradivo s obzirom na današnju tehnološku svakodnevicu. Naime, učenici rođeni 90-ih godina prošlog stoljeća pa do danas, odrastaju uz tehnologiju te im je tehnologija jedno od glavnih sredstava komunikacije i razumijevanja. Kvalitetno implementiranje novih tehnologija pospješuje shvaćanje i razumijevanje kod učenika. Naravno, javljaju se problemi

implementacije tehnologije u odgojno-obrazovni proces, pogotovo kod nastavnika starije dobi. Daljnji tekst će, u nedostatku novijih istraživanja, koristiti istraživanje iz 2006. godine (Baranović, 2006.) u kojem će se bolje produbiti problematika koja s obzirom na dob prosječnog učitelja/nastavnika i dalje vrijedi. Prema Baranović (2006.), nastavnici misle da nastava glazbe nije pretjerano zanimljiva, što se u ovom slučaju podudara s mišljenjima učenika. „Učenici najzanimljivijom doživljavaju tjelesnu i zdravstvenu kulturu, strani jezik i biologiju. Nakon ovih predmeta prema procjenama zanimljivosti zemljopis i povijest, iza kojih slijede likovna kultura i vjeronauk. Među nisko rangiranim su dva prirodna predmeta, fizika i matematika, a za njima slijede tehnička i glazbena kultura. Na posljednjem su mjestu prema zanimljivosti kemija te hrvatski jezik.“ Iako u komparaciji s ostalim predmetima učenicima 'glazbeni' nije najzanimljiviji, kada su pojedinačno ocjenjivali kategorije predmeta, petina učenika smatra glazbeni zanimljivim, što je i dalje relativno niska procjena.

Neizostavni dio dimenzije suvremenosti bilo kojega predmeta su kompetencije učitelja/nastavnika, kako za planiranje, tako za realizaciju nastave. Suvremenost podrazumijeva upotrebu IKT-a, kvalitetno opremljene katedre, nastavnike koji se usavršavaju u skladu s modernim tehnikama podučavanja i konstantno unaprjeđenje nastavničkih tehnoloških sposobnosti. Dok kurikulum nastavnog predmeta nalaže da bi „učenje i poučavanje predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost“ trebale biti „u skladu sa suvremenim znanstvenim spoznajama i kretanjima koji upućuju na otvorenost i prilagodljivost procesa učenja i poučavanja, didaktički i metodički pluralizam, istraživačko, projektno i individualizirano učenje, ali i na nužnost primjene informacijsko-komunikacijske tehnologije“ (MZO, 2019.) stvarnost ukazuje na to da situacija nije baš takva. Prema kurikulumu, „IKT se, kao objedinjujući element učenja i poučavanja glazbe, može primjenjivati u okviru svih domena. Između ostalog, primjena IKT-a uključuje: upoznavanje učenika s računalnim programima, učenje glazbenoga pisma pomoću računala, audio-obradu i eksperimentiranje sa zvukom te rad u programima za skladanje glazbe.“ (MZO, 2019.). „Na pitanje koliko pripremaju nastavu kod kuće, a koliko u školi, nastavnici su odgovorili da u prosjeku 90% vremena utroše na pripremanje nastave kod kuće, a samo 10% na pripremanje u školi“ (Baranović, 2006: 107), što može upućivati na veliku neopremljenost školskih katedri, nesposobnost većine profesora u savladavanju modernih tehnika, zbog čega onda posežu za već naučenim modelima pripreme nastave kod kuće ili pak nedovoljnom željom za angažmanom profesora da istraže mogućnosti svoje katedre. S tim na umu, u predodžbi suvremenosti škole nastavnik uvelike igra ulogu.

Jedan sat Glazbene kulture koji koristi računalo uključuje tekstualnu i muzičku prezentaciju te grafički prikaz glazbe i njene notacije. Pomoću implementiranja raznih glazbenih softvera moguće je prikazati sve elemente koje je potrebno obraditi na satu glazbene kulture (priroda zvuka, melodija, ritam, forma, notacija i sl.). Pomoću uporabe računala zaobilazi se naglasak na tradicionalnu nastavu frontalnog tipa i njene poznate slabosti te se nastava usredotočava na prosječnog učenika. Također, pomoću računala možemo racionalnije i preciznije upravljati nastavnim procesom čineći ga raznovrsnijim te sama prezentacija gradiva učenicima može biti zanimljivija. (Tvrtković-Akšamija, 2009: 215)

Pomoću slika, skica, grafikona i filmskih isječaka angažira se više učenikovih osjetila te time komunikacija između nastavnika, učenika i nastavnih jedinica postaje zanimljivija i rezultira boljom integracijom znanja. S obzirom da je „današnja generacija učenika i studenata odrasla s tehnologijom i pripada generaciji rođenoj u doba interneta, savremeni pedagozi, sociolozi i pedagozi takvu generaciju označavaju simboličnim imenom net-generacija (net = internet). Odrastajući s širokim pristupom tehnologiji, današnja generacija studenata je sposobna za intuitivno korištenje uređaja informacijske i komunikacijske tehnologije, posebno interneta.“ (Tvrtković-Akšamija, 2009: 215) Uz internet se dakako ne veže samo korištenje interneta za razne oblike dobivanja i slanja informacija već on daje mogućnost nastave na daljinu. Pojavom korona-virusa 2020. godine uvelike je ojačao oblik nastave pod nazivom *online* nastava iliti nastava na daljinu te je takvo novo iskustvo dalo uvid u mogućnosti i nedostatke takve nastave. Uz planiranje nastave na daljinu treba planirati kako će učenici učiti na daljinu „jer je tehnologija učenja na daljinu i tehnički i organizacijski i programski i po načinu realizacije znatno složenija od tradicionalnog rada. Pripremljenim i izrađenim multimedijalnim materijalima prema nastavnom planu i programu za čas muzičke/glazbene kulture na kompjuteru učenicima omogućavamo učenje na daljinu, preko Interneta postavljanjem materijala na vlastitu web-stranicu izrađenu u programu Moodle, koji učenici mogu koristiti za učenje vlastitim tempom. Postavljenjem multimedijalnih materijala na vlastiti *web* izrađen u programu *Moodle*, učenici imaju mogućnost, pogledati, poslušati pojedine teme s nastavnog sata muzičke/glazbene kulture ukoliko su bili spriječeni zbog bolesti ili drugih razloga prisustvovati redovnoj nastavi“ (Tvrtković-Akšamija, 2009: 219). Još jedan aspekt nastave koji može postići zainteresiranost kod učenika je igrifikacija nastave. "Igrifikacija (eng. *gaming*) je termin koji se odnosi na elemente koji se koriste u raznim video igrama poput sakupljanja bodova, prelaženje razina i osvajanje nagrada ili bedževa u svakodnevnoj nastavi, odnosno u okruženju koje se ne odnosi na igranje igara.“ (Stojić, 2019: 22) Igricom učenici uče što su to pravila i kako se primijenju, što zauzvrat razvija osjećaj

pravednosti. Također, ona je prirodni oblik učenja te se upravo iz tog razloga treba koristiti u nastavi. Učenici uz zabavu usvajaju nova iskustva i znanja, bez da toga nekada nisu ni svjesni. Igrom se ujedno stvara i pozitivnija i zabavnija atmosfera među učenicima. „Korištenjem igara u nastavi mijenja se i odnos između učitelja i učenika. Učitelj više nije samo strana osoba koja naređuje, nego postaje osoba bliska djetetu, djetetov prijatelj. Učitelj treba rad organizirati tako da dijete, odnosno učenik, ne primijeti da zapravo uči. Upravo su zato igre vrlo korisna i efikasna metoda rada.“ (Stojić, 2019: 6). Cilj igrifikacije postizanje boljeg implementiranja tehnologije u nastavu kao i postizanje zainteresiranosti kod učenika kroz igru. Naime, igrifikacijom je moguće naizgled dosadne zadatke učiniti zanimljivijima. „Primjenjivanje savremene nastavne tehnologije doprinosi moderniziranju odgojno-obrazovnog procesa, postizanju njegovog kvaliteta, ostvarivanju većih efekata i stvaranju pretpostavki da ono bude pristupačnije učeniku koji se obrazuje, vremenu u kome živi i vremenu koje dolazi.“ (Mandić, 1986: 3) Mišljenje učenika je da „Glazbena kultura učenicima nije osobito zanimljiva, a prema procjenama razumljivosti nalazi se u sredini ljestvice“ (Marušić, 2006.: 206) što može biti posljedica nedovoljne suvremenosti nastave. Nove generacije učenika odrastaju s tehnologijom pa analogno tome njihovi mozgovi puno bolje razumiju tehnologiju od starijih generacija te shvaćaju i razmišljaju uz tehnologiju. Nedostatak implementiranosti tehnologije razumljive učenicima može rezultirati nerazumljivošću i naposljetku nezainteresiranošću. Uz mišljenja učenika, među najvažnijim problemima koje i učitelji i nastavnici spominju je upravo nedovoljna suvremenost nastave.

3. 5. Vizija predmeta u budućnosti

Naposljetku, sagledavajući sve dimenzije do sada, nameće se pitanje potrebe za promjenom, u kojim dimenzijama i u kojoj mjeri. Da bi se pričalo o promjenama u kurikulumu i nastavi potrebna je „empirijska analiza mišljenja nastavnika i učitelja koje se zasniva na neposrednom iskustvu o funkcioniranju nacionalnog kurikulumu u školama. Ta analiza je značajna iz više razloga: pruža uvid u dobre i slabe strane aktualnog kurikulumu, omogućuje procjenu uvjeta potrebnih za njegovu učinkovitu implementaciju, identificiranje razvojnih smjerova u području kurikulumu, itd. Njome se ujedno senzibilizira nastavnike i učitelje za kurikulumske promjene, uključuje ih se u sam proces mijenjanja kurikulumu i općenito, doprinosi se razvoju „kulture kurikulumu“ u školama.“ (Baranović, 2006: 97).

Problemi koji se nameću iz analize dimenzija uglavnom se baziraju na nepodudarnosti literature i njenih ideja s realnošću, odnosno empirijskim iskustvima. U prethodnom poglavlju spominju se suvremenost i IKT. Jedan od glavnih problema suvremenosti nastave je nedovoljno opremljena katedra i želja škole za ulaganje u moderniju i adekvatniju katedru. Čak i u situacijama gdje škola ulaže u modernizaciju i informatizaciju svojih katedra, nastavnici koji su nevoljni ili u nemogućnosti naučiti nove vještine vezane uz tehnologiju pridonose sveopćem problemu. Po pitanju opremljenosti kabineta/katedre, u nedostatku recentnije literature, odlaskom u samo nekoliko škola možemo se uvjeriti da je svaka škola individualna u svom načinu opremanja katedre pa tako nailazimo na škole koje su iznimno dobro opremljene (razglas, pianino, tambure, školska dvorana za priredbe, lcd-projektor, računalo itd.) i škole koje posjeduju samo *Clavinovu* i razglas uz par udaraljki. Nerijetko su nastavnici ti koji svojim novcem ulažu u sebe i svoje daljnje usavršavanje, kao i opremanje svog kabineta. „Najveći dio nastavnika smatra da su kabineti za njihove predmete osrednje opremljeni (39%). Gotovo trećina nastavnika nije zadovoljna opremljenošću kabineta (18% ih smatra da su njihovi kabineti loše opremljeni, a 11% da su izrazito loše opremljeni). Razmjerno mali dio ih (oko 24%) procjenjuje da su kabineti u njihovim školama dobro opremljeni i samo 8% da su vrlo dobro opremljeni.“ (Baranović, 2006: 105). Glede opremljenosti školske knjižnice stručnom literaturom iz njihovog nastavnog područja, 41% nastavnika smatra „da je školska knjižnica osrednje opremljena stručnom literaturom iz njihovog nastavnog područja. Nešto više od jedne trećine nastavnika smatra da je loše ili vrlo loše opremljena stručnom literaturom, dok ih je samo jedna četvrtina izjavila da je zadovoljna i vrlo zadovoljna opremljenošću knjižnica.“ To je izrazito mali broj nastavnika ako uzmemo u obzir da većina nastavnika i dalje koristi stručnu literaturu pri pripremanju nastave. Analogno nemoderniziranoj katedri, mali broj nastavnika svoju nastavu isprobava i priprema u školi, istražujući mogućnosti svoje katedre. Uz nedovoljno istraživanje vlastite katedre, njenih mogućnosti i implementacije IKT-a, podaci nam govore da čak 74-79% nastavnika glazbene kulture u nastavi najčešće koriste udžbenike. Svakako treba uzeti u obzir da su novije, odnosno mlađe generacije nastavnika danas učestalije u korištenju IKT-a te da podaci iz 2006. vjerojatno sadrže nastavnike koji su otišli u mirovinu i ne spadaju u mali postotak nastavnika koji koristi IKT kao sredstvo podučavanja, komuniciranja i savladavanja gradiva no i dalje postoji veliki postotak nastavnika kojima tehnologija i savladavanje iste nije lako. Nevezano za podatke iz 2006. godine koji se mogu smatrati nedovoljno recentnima, opće je poznato da starija populacija ne zna koristiti moderne tehnologije te da je njihova implementacija u njihove živote podosta teška i mukotrpana. Starija dobna struktura upozorava da je riječ o

populaciji čiji znatan dio ima već ustaljene obrasce rada te se teže prilagođavaju sve češćim promjenama i inovacijama u nastavničkom radu. S obzirom na to, ne iznenađuje da više od pola nastavnika (58%) nikada ili rijetko koristi osobno računalo. U slučaju korištenja Interneta podaci su još nepovoljniji. U kategoriji „nikad“ nalazi se čak 41% odgovora, a kategoriji „rijetko“ 28% odgovora, što govori da se više od dvije trećine nastavnika rijetko ili nikada ne služi Internetom. (Baranović, 2006: 100)

Nastavnici se, kao što je već spomenuto, koriste udžbenicima, zatim okvirnim programima Ministarstva obrazovanja te priručnicima za nastavnike i stručnom literaturom. Dakle, u slučaju moderniziranja nastave i prostorije nastaje problem gdje „mlađi nastavnici statistički značajno češće od starijih koriste sve analizirane oblike informacijske tehnologije“. Iz toga proizlazi da bi prosvjetne vlasti trebale posvetiti znatno veću pažnju osposobljavanju nastavnika za korištenje informacijske tehnologije. Očito je da informatizacija škola bez informacijskog opismenjivanja nastavnika nije dovoljna te jedan podatak izrazito bitan vezan uz temu IKT-a je da u istraživanju gdje je fokus učenja bio baziran na knjigama i sličnim materijalima, od 46% studenata koji su koristili takav pristup, samo 21% je postiglo visoki nivo znanja. Suprotno tome, samo 9% studenata je koristilo informacijske tehnologije i od tih 9%, 76% je postiglo visoke rezultate u kraćem vremenskom roku (Bing Yao, Weiwei Li, 2023: 1). Takav podatak ukazuje na bitnost osposobljavanja nastavničkog kadra informacijskim tehnologijama. Nadalje, po procjeni nastavnika iz 2006. godine podaci pokazuju da „najslabiju stranu programa svih predmeta čini njihova nedovoljna usklađenost s programima drugih predmeta istog razreda (kod svih predmeta se nalazi na dnu rang-ljestvice).“ Podatak da su nastavni programi svih predmeta najmanje usklađeni s drugim predmetima vrlo je značajan nalaz, jer se s tim problemom nalazimo i danas, kako je već opisano u dimenzijama usklađenosti. Nedovoljnoj povezanosti predmeta kroz školovanje ne pomaže ni činjenica da najveći dio nastavnika „pri izradi operativnih programa rijetko surađuje s drugim nastavnicima (46 %). Zatim slijedi kategorija “često”, s nešto manjim brojem odgovora (39%). U ekstremnim kategorijama (“nikad” i “vrlo često”) vrlo je mali broj odgovora (oko 8% u svakoj).“ (Baranović, 2006: 110) Sagledavajući podatke, veća polovica je na negativnoj strani skale.

Jedan od bitnijih problema koji se javlja kao mišljenje među nastavnicima i učiteljima je zastupljenost školskih sati pojedinih predmeta u nastavi. Nastavno, u raspravu ulazi i količina gradiva za savladavanje koje pojedini školski predmeti zahtijevaju od svojih učenika. Pa tako „ako izdvojimo predmete kojima bi najveći dio nastavnika povećao broj sati i one kojima bi smanjio satnicu, pokazuje se da se u skupini predmeta kojima bi trebalo povećati

satnicu nalaze odgojni predmeti (likovna kultura, tjelesna kultura, glazbena kultura i tehnička kultura), strani jezik te drugi izborni predmet (najčešće informatika i strani jezik), dok se u skupini predmeta kojima bi trebalo smanjiti satnicu nalaze: vjeronauk, hrvatski jezik, matematika i povijest.“ (Baranović, 2006: 128). Nastavnici odgojnih predmeta su uglavnom za povećanje svoje satnice. Suprotno tome, kada je riječ o smanjenju satnice, podaci ukazuju da mali broj nastavnika želi smanjiti broj sati svog nastavnog predmeta. Čak i nastavnici hrvatskog jezika za koji su se drugi nastavnici složili da bi mogao smanjiti broj sati ne žele smanjiti broj sati svog predmeta iz čega se daljnom analizom utvrđuje da većina nastavnika želi povećanje svog predmeta, ali gotovo nitko ne želi smanjenje svoje satnice. Ako usporedimo sadašnje i procijenjene satnice predmeta po razredima proizlazi da bi ukupan broj sati u petom razredu porastao za 5,5 sati (bez prirode za koju nemamo podatke), u šestom razredu za pet sati (također bez prirode), u sedmom razredu za šest sati i u osmom razredu za šest sati. Ako ovom povećanju satnice dodamo i 1-2 sata nastave iz ostalih izbornih predmeta (izborni predmeti pored vjeronauka) ukupan broj sati redovite nastave tjedno bio bi još veći. Postavlja se pitanje „koliko je moguće predloženu satnicu realizirati u okviru postojećeg osmogodišnjeg sustava osnovnog obrazovanja za koji se zalaže većina nastavnika, što to znači s obzirom na postojeću predmetnu strukturu kurikuluma i strukturiranje kurikulumskih područja, opterećenost učenika, i sl.“ (Baranović, 2006: 132) Nastavno na to se postavlja pitanje povećanja trajanja osnovnoškolskog obrazovanja. Većina nastavnika smatra da je potrebna reforma sadašnje organizacijske strukture sustava obveznog obrazovanja i promjena odgojno-obrazovnih sadržaja i metoda u obveznom obrazovanju. Uglavnom se i učitelji i nastavnici slažu da najvećim zaprekama implementaciji programa smatraju prebrz tempo realizacije programa i njegovu preopširnost. Uz sve navedeno, logičan slijed bi bio razmišljanje o produljenju osnovnoškolskog obrazovanja no rezultati istraživanja su naročito upozorili da će „problematične biti promjene u produljenju sadašnjeg osmogodišnjeg sustava, jer ga još uvijek podržava veći dio učitelja, nastavnika i ravnatelja.“ (Marušić, 2006: 173). Bitna stavka promjene je i spremnost školskog kadra i škole na promjene. Uzevši u obzir već navedenu demografiju škole, spremnost na korištenje raznih tehnologija te volju za uvođenjem promjena, teško će se školske strukture drastično mijenjati na bolje zbog inertnosti i nedovoljne ambicije nastavničkog kolektiva. Uz iznimke u školstvu koje treba istaknuti, fokus bi i dalje trebao ostati na većini s obzirom da oni čine većinski dio sustava obrazovanja i nastave glazbe. Podaci ukazuju da je stariji kadar nespremniji mijenjati svoje metode poučavanja i usavršavati se na raznim novim tehnologijama. „Ukoliko se želi planirati nacionalni kurikulum koji će biti usklađen sa suvremenim razvojnim trendovima i

istovremeno primjeren obrazovnom i društvenom kontekstu Hrvatske, rješenja će trebati tražiti kako u analizi stanja u Hrvatskoj tako i drugih zemalja, posebice onih s visokim rezultatima u području obrazovanja.“ (Marušić, 2006: 172)

4. ISTRAŽIVANJE: STAVOVI HRVATSKIH GLAZBENIKA I PRODUCENATA MLAĐE GENERACIJE O NASTAVI GLAZBENE KULTURE I GLAZBENE UMJETNOSTI

4. 1. Cilj istraživanja i istraživačka pitanja

Cilj istraživanja bio je istražiti stavove današnjih mladih glazbenika i producenata o nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti. Poznavajući mlade glazbenike i producente koji na trenutnoj hrvatskoj glazbenoj sceni imaju rastuću publiku i rasprodane koncerte, ideja je bila metodom intervjua saznati što oni misle o nastavi navedenih predmeta koju su relativno nedavno pohađali. Također, jedan od ciljeva bio je produbiti spoznaje o glazbenim iskustvima sudionika i njihovoj glazbenoj naobrazbi te naposljetku povezati stupanj glazbene naobrazbe (ako postoji) s glazbenim postignućima sudionika na domaćoj sceni. Istraživanjem sam htio dobiti odgovore na sljedeća pitanja:

1. Ima li nastava glazbe u okviru općega obrazovanja (predmeti Glazbena kultura i Glazbena umjetnost) ulogu u stjecanju određenih glazbenih iskustava?
2. Utječe li nastava glazbe u okviru općega obrazovanja na odluku pojedinca o bavljenju glazbom?
3. Utječe li nastava glazbe u okviru općega obrazovanja na promjene glazbenih preferencija kod sudionika?
4. Kakvi su generalno stavovi sudionika o nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti i postoje li određeni pozitivni i/ili negativni dojmovi s nastave obaju predmeta?
5. Što sudionici misle o organizacijskim aspektima predmeta i vrednovanju učenika?
6. Kako sudionici procjenjuju navedene predmete s obzirom na sljedeće kategorije:
  - *opsežnost i zahtjevnost predmeta*
  - *povezanost predmeta u odgojno-obrazovnoj vertikali*
  - *korisnost predmeta za sadašnji i budući život učenika*
  - *zanimljivost i suvremenost predmeta*
  - *vizija predmeta u budućnosti*
7. Na koji način sudionici promatraju razvoj ovih predmeta u budućnosti?

4. 2. Instrumenti istraživanja

Za potrebe provedbe intervjua izrađen je protokol (tablica 1) koji se sastoji od šest glavnih tema, ključnih (neizostavnih) pitanja te dodatnih pitanja za koja sam pretpostavio da bi se mogla pojaviti tijekom rasprave. Uloga dodatnih pitanja pobliže je opisati te dati širi uvid u svaku temu. Glavnim temama obuhvaćena je sljedeća problematika:

1. Glazbeno iskustvo i glazbeno obrazovanje sudionika;
2. Glazbene preferencije i razvoj glazbenoga ukusa sudionika;
3. Generalni osvrt na nastavu glazbe u okviru općega obrazovanja;
4. Nastava Glazbene kulture u osnovnoj školi;
5. Nastava Glazbene umjetnosti u srednjoj školi;
6. Zaključni osvrt na nastavu glazbe u općeobrazovnoj školi i predlaganje potrebnih promjena.

Tablica 1: Protokol za vođenje rasprave

	TEMA	ključna pitanja	dodatna pitanja
<i>Uvodno</i> Pozdravljanje sugovornika, uvod u temu rasprave.			
I.	Općenito glazbeno iskustvo (razina glazbene spreme, vannastavne aktivnosti, umjetnička sudjelovanja)	Jeste li pohađali osnovnu ili srednju glazbenu školu? Koja su Vam još glazbena iskustva u sjećanju? Jeste li pohađali glazbene tečajeve?	Jeste li imali priliku nastupati i ako da, koja su Vam prva sjećanja glazbenih nastupa?
II.	Glazbene preferencije (kakvu glazbu u kojem razdoblju života, promjene u ukusu, vrsta glazbe koju izvodite)	U ovom dijelu intervjua me zanimaju Vaše glazbene preferencije. Probajte se prisjetiti glazbenih preferencija tijekom odrastanja i svrstajte žanrove/tipove glazbe koje ste slušali.	Koliko ste godina imali kada su se počele događati promjene u glazbenim preferencijama? Imate li neki bitan događaj koji Vas je preusmjerio u glazbenom ukusu?
		Kakvu vrstu glazbe sada komponirate/izvodite?	Volite li glazbu koju izvodite ili ju doživljavate više profesionalno/kao posao?
III.	Osvrt na nastavu (vrline i boljke	Nadovezujući se na iskustva u osnovnoj i	Sjećate li se koliko puta tjedno ste imali nastavu Glazbene

	nastave koju su pohađali, utjecaj nastave na glazbeni ukus i razvoj)	srednjoj školi, recite mi kakva su Vam bila iskustva na nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti? Jesu li neki događaji u školovanju utjecali na Vaše glazbene ukuse i preferencije?	kulture, a koliko često nastavu Glazbene umjetnosti? Jeste li imali kakva glazbena zbivanja u školi van same nastave?
IV.	Glazbena kultura (dojmovi, vrline i boljke)	Sada kada smo se osvrnuli na obaveznu glazbenu naobrazbu u osnovnim i srednjim školama, kakav je dojam na Vas ostavila nastava u osnovnoj školi? Što smatrate pozitivnim, a što negativnim na nastavi koju ste pohađali?	Mislite li da je broj sati mogao biti veći? Smatrate li da bi Vam veći broj sati potaknuo interes za bavljenjem glazbom?
V.	Glazbena umjetnost (dojmovi, vrline i boljke)	Sada kada smo se osvrnuli na osnovnoškolsku naobrazbu, kakav je dojam na Vas ostavila nastava u srednjoj školi? Što smatrate pozitivnim, a što negativnim na nastavi koju ste pohađali?	Mislite li da je broj sati mogao biti veći? Smatrate li da bi Vam veći broj sati potaknuo interes za bavljenjem glazbom?
VI.	Zaključni osvrt na nastavu glazbe u općeobrazovnoj školi i predlaganje potrebnih promjena (u retrospektivi što bi ih kroz školovanje više potaklo na bavljenje glazbom)	Za kraj, jedna tema kao osvrt na sve rečeno. Kada sagledate sve o čemu smo pričali, što smatrate da bi se moglo uvesti ili izbaciti iz nastave kako bi buduće glazbenike glazba privukla u što ranijoj dobi?	Što biste voljeli da je bilo prisutno tijekom Vaše glazbene naobrazbe? (više instrumenata i opcija muziciranja u školi, računala s ugrađenim programima za bavljenje glazbom)
<i>Završno</i> Zahvala sugovornicima na doprinosu u raspravi.			

4. 3. Metodologija istraživanja

Provedeno istraživanje realizirano je metodom intervjua u kojem je sudjelovalo osam sudionika. Intervjui su realizirani pojedinačno. Svaki od sudionika glazbenik je koji se bavi današnjom popularnom glazbom (riječ je u pravilu o elektroničkoj glazbi i tzv. *trapu*) i postiže zamjetne rezultate na hrvatskoj glazbenoj sceni kao što su rasprodani koncerti, brojni

slušatelji na streaming servisima i osvajanje nagrada poput prestižne glazbene nagrade Porin koju je osvojio Mislav Kljenak. Sudionici koji su intervjuirani mogu se svrstati u određene skupine, a na taj način sam ih i kontaktirao prije same realizacije razgovora. Prvu skupinu čine članovi zagrebačkog sastava Kukus: Ivan Hilje (rođen 1992., u osnovnu školu krenuo 1999., a srednju 2007. godine), Ivan Godina (rođen 1994., u osnovnu školu krenuo 2001., a srednju 2009. godine) i Mislav Kljenak (rođen 1993., u osnovnu školu krenuo 2000., a srednju 2008. godine). Drugu skupinu čine članovi zagrebačkog sastava Buntai: Jakov Budić (rođen 1997., u osnovnu školu krenuo 2004., a srednju 2012. godine) i Dorian Brezak (rođen 1995., u osnovnu školu krenuo 2002., a srednju 2010. godine), a treću skupinu čine mladi producenti koji trenutno djeluju u sklopu izdavačke kuće *yem*: Leon Turkalj (rođen 2003., u osnovnu školu krenuo 2010., a srednju 2018. godine), Roko Bekavac (rođen 2003., u osnovnu školu krenuo 2010., a srednju 2018. godine) i Mihovil Šoštarić (rođen 2000., u osnovnu školu krenuo 2006., a srednju 2014. godine). S obzirom na bliska poznanstva s članovima sastava Kukus i Buntai, u kontakt sam stupio uživo, prvotno pitajući žele li članovi sudjelovati u realizaciji mog diplomskog rada. S producentima Leonom Turkaljem i Rokom Bekavcem stupio sam u kontakt uživo u Drito baru, mjestu susreta kako navedenih, tako i mnogih drugih mladih glazbenika, postavivši im isto pitanje na koje su potvrdno odgovorili. S Mihovilom Šoštarićem sam imao nasumičan susret u trgovini i kroz kratki razgovor sam ga pitao želi li zajedno sa svojim prijateljima i kolegama producentima sudjelovati u intervjuu koji će se realizirati u okviru mojega diplomskog rada. Naknadno dogovaranje termina i mjesta održavanja pojedinih intervjua odvijalo se putem *WhatsApp* grupa.

Intervjui su održani uživo, uz snimanje intervjua u cjelosti. Tijekom intervjua u suštini sam postavljao istih šest glavnih pitanja s odgovarajućim potpitanjima, tako da se razgovori strukturno nisu naročito razlikovali. Intervjui s članovima sastava Buntai održani su 8. svibnja 2024. godine u stanu Jakova Budića u kojem je prvo realiziran intervju s Jakovom u trajanju od dvadeset pet minuta i trideset sekundi, a zatim s Dorianom u trajanju od petnaest minuta i dvadeset devet sekundi. Intervjui s producentima u *yem*-studiju na Trešnjevci održani su 9. svibnja 2024. godine. Prvi sudionik bio je Leon Turkalj (trajanje: deset minuta i pedeset dvije sekunde), a uslijedili su Mihovil Šoštarić (trajanje: šesnaest minuta i četrdeset devet sekundi) te Roko Bekavac (trajanje: dvadeset četiri minute i trideset sedam sekundi). Istog dana obavljen je intervju s Mislavom Kljenkom, producentom sastava Kukus, u trajanju od sedamnaest minuta i trideset sekundi, u njegovom stanu na Remetama. U Drito baru na Knežiji, 10. svibnja 2024. godine, održan je intervju s Ivanom Hiljetom (trajanje: trideset

četiri minute i četrdeset pet sekundi), a intervju s Ivanom Godinom (trajanje: trideset minuta i pedeset sekundi) održan je 11. svibnja 2024. godine u njegovom stanu, što je ujedno i posljednji održani intervju u sklopu ovoga diplomskog rada.

4. 4. Opis realiziranih intervjua s ispitanicima

4. 4. 1. Jakov Budić

U opisu svog glazbenog obrazovanja i glazbenog puta, Jakov Budić navodi da nije imao nikakav oblik formalnog ili neformalnog glazbenog obrazovanja. Prva sjećanja na zanimanje za svijet glazbe su mu iz srednje škole, kada je promatrao probe glazbenih sastava svojih vršnjaka, što je dalje utjecalo na njega da oformi svoj 'band'. Svoje prvo iskustvo nastupa ima s današnjim sastavom Buntai (Slika 3) u 2016. godini. Po pitanju glazbenih preferencija, Jakov govori da su tijekom osnovne škole bili prominentni razni podžanrovi *metala* (*hardcore, metalcore, deathcore, power metal, heavy metal*), uz preslušavanje mnoge druge glazbe. Tijekom srednje škole se putem raznih servisa za slušanje i preuzimanje glazbe upoznao sa sastavima poput *Limp Bizkit*, koji su ga onda zbog svog *rap*-izričaja doveli i do sastava *Wu-Tang Clan* i tu je krenula njegova zanimacija za *rap*-glazbu, koja je dio njegovog današnjeg izričaja. Glazba koju danas komponira i izvodi u sklopu sastava Buntai bi svrstao u žanrove *hip-hop* i *trap* te smatra da *live*-nastupima najbolje izražava svoje emocije. Jedan od glavnih razloga bavljenja glazbom upravo je mogućnost nastupa uživo, koji kanalizira pozitivnu energiju, izvlači emocije te ujedno djeluje terapijski na njega kao izvođača. Glede iskustava na nastavi 'glazbenog' u osnovnoj i srednjoj školi, kaže da se ništa nije posebno isticalo na nastavi što bi ga zainteresiralo za bavljenje glazbom. Sve je bilo šturo i 'za naučiti', tražila su se teorijska i muzikološka znanja. Prisjeća se da su od kraja osnovne škole i kroz cijelu srednju školu morali učiti povijesni presjek glazbe, što mu je na kraju bilo najzanimljivije jer se preslušavala razna glazba pa je kroz to iskustvo imao prilike istražiti njenu širinu i obilježja. U par navrata spominje da su mu uvijek bili zanimljiviji recentniji primjeri iz glazbene povijesti. Nadalje, iskustva iz osnovne škole su mu u negativnijem sjećanju u odnosu na srednju školu, iako navodi kao pozitivan moment kada je njegova osnovna škola sudjelovala s mjuziklom na natjecanju u *San Remo* za koji su dobili nagradu te je sam Jakov sa svojim prijateljem sudjelovao crtajući grafite za mjuzikl. Definitivno mu u pozitivnijem svijetlu ostaje nastava u srednjoj školi na kojoj je čuo raznovrsnu glazbu.

Pohvaljuje profesoricu koja se potrudila približiti glazbu svima i angažirati učenike tijekom nastave da sudjeluju i prate. I iako mu se nije sviđao ozbiljan pristup ispitivanju i vrednovanju, sveopći dojam mu je bolji te navodi da je iz razloga što je bila dobar predavač, profesorica uspjela (i) njega zainteresirati za nastavu 'glazbenog'. Također, navodi da je ravnatelj tadašnje gimnazije podupirao rad školskih sastava pa se Jakov znao družiti s vršnjacima koji bi imali probe. Iako ima pozitivna iskustva iz srednje škole, navodi da glazbena naobrazba kroz osnovnu i srednju školu ne korelira s njegovim današnjim bavljenjem glazbom pa tako na pitanje o povećanju satnice nema potvrđan odgovor. Smatra da je satnica korektna, no da je uvelike bitna osoba koja želi prenositi znanje drugima. Kaže da bi glazbeni pedagog u osnovnoj školi trebala biti osoba koja zna svirati par instrumenata i da bi onda sviranjem tih instrumenata imao veliku moć zainteresirati učenike za glazbu. O poboljšanju nastave govori u sljedećem kontekstu: uz današnju dostupnost glazbe iz svih razdoblja, slušanje glazbe raznih stilova i žanrova trebalo bi biti zastupljenije no što to stvarno jest. Spominje i problematiku tematike pojedinih žanrova, neprimjerenih za dob učenika i školski kontekst, pa se nadovezao da bi se u današnje doba AI tehnologije i mogućnosti separacije *stemova* moglo napraviti puno takve glazbe bez neprimjerenih tekstova, a opet u svrhu prikazivanja određenih žanrova koji neminovno okružuju mlade. Kao problem, naveo je i nemogućnost rada 'jedan-na-jedan' te nedovoljnu uključenost nastavnika u glazbu koju mladi slušaju danas. Navodi i da mu po osobnom nahođenju nedostaje mogućnost shvaćanja strukture glazbe i njenih sastavnica. Primjeri na kojima su se tijekom nastave analizirala i dekonstruirala glazbena djela, njemu kao glazbeno neobrazovanom učeniku nisu bili jasni, a također su, prema njegovom mišljenju, bili zastarjeli. Oduvijek ga je zanimala produkcija i struktura glazbe. Čak je rekao da je kao glazbeno neobrazovani pojedinac, baveći se glazbom, najviše naučio proučavajući glazbeno-izražajne sastavnice i instrumente koje je rado slušao. Smatra da bi analiza glazbe koju mladi slušaju doprinijela tome da glazba (ali i nastava u cjelini) bude zanimljivija i shvatljivija.

4. 4. 2. Dorian Brezak

Po pitanju glazbenog obrazovanja, Dorian je imao samo neformalno glazbeno obrazovanje u sklopu privatnih tečajeva iz gitare koje je pohađao tri godine. Prvo iskustvo nastupa imao je u osnovnoj školi u sklopu osnovnoškolskog sastava. Nastupao je na školskoj priredbi i izvodio obradu pjesme *Blitzkrieg Bop* od Ramonesa. Također, u srednjoj školi je oformio školski sastav pa je u sklopu predstavljanja srednjih škola nastupao na Trgu bana

Josipa Jelačića sa svojim sastavom. Na pitanje o glazbenim preferencijama, odgovara da se sjeća kako je u predškolskoj dobi volio grupu Backstreet Boys, a zatim u osnovnoj školi, sve do petog razreda, sluša što i svi oko njega te od petog razreda kreće istraživanje i slušanje *rock*-glazbe. U to doba mu još 'deranje' u *metal*-glazbi nije bilo blisko. Tek nakon upoznavanja sastava poput Bullet for my Valentine, upoznaje se sa svijetom *metala*, privikava se na estetiku tog žanra te ga kroz cijelu srednju školu prate podžanrovi poput *deathcorea*, *metalcorea* i *death metala*. Nakon srednje škole dolazi zasićenje te počinje istraživati *pop*-glazbu uz novonastale žanrove poput *trapa*, koji je sastavni dio njegovog današnjeg izričaja u sastavu Buntai. Inače, kao producent u sastavu Buntai teži ka izričaju koji miješa današnje *pop*-podžanrove s utjecajima glazbe koju je slušao ili dan danas sluša pa naziva glazbu Buntaia *post-trapom*. Nastavno na kolegu Jakova, također mu je najdraži oblik bavljenja glazbom *live*-izvedba te kaže da je oduvijek znao da želi nastupati i biti na pozornici. Osvrćući se na nastavu Glazbene kulture, prisjeća se da je oduvijek volio umjetničke predmete u školi. To su bili jedini momenti u osnovnoj školi u kojima se stvarno htio potruditi za predmet i dati sve od sebe, što su i sami nastavnici opazili pa su ga voljeli zbog toga. Smatrao je da su nastava 'glazbenog' i 'likovnog' mjesta gdje se uvijek mogao izražavati, bilo pjevanjem, crtanjem ili nečim trećim. Iako ima uglavnom pozitivna iskustva s nastave Glazbene kulture, na pitanje o utjecaju nastave na njegov glazbeni put i glazbene preferencije odgovara negacijom. S obzirom na to da je išao u grafičku srednju školu, Glazbenu umjetnost nije imao. Po pitanju iskustva sa same nastave Glazbene kulture kaže da su bila pozitivna, tim više jer mu je teta bila učiteljica koja se jako trudila, uključujući vođenje školskog sastava, školskog zbora te organiziranja školskih priredbi. Osobno nije volio nastupati sa zborom pa se više pronašao u 'bendovskom' izričaju s ljudima koje pozna i s kojima se druži. Odavde je onda proizašla daljnja potreba nakon srednje škole da ima sastav i da se nastavi izražavati u glazbenom smislu. Također, uvijek mu je smetalo što u školi nije mogao raditi stvari na svoj način iako je taj poriv imao stalno, što uvelike korelira s potrebom za izražavanjem i današnjim bavljenjem kreativnim radom. Osobno smatra da bi trebalo biti više sati nastave 'glazbenog' i 'likovnog' i naglašava da bi glazbeni kabinet trebao biti opremljen raznim instrumentima koje učenici mogu probavati i svirati. Generalno mu se model američkih škola u kojem učenici puno sviraju više sviđa te nadodaje da je uvijek imao osjećaj da jedva čeka 'glazbeni' kako bi mogao svirati nešto i isprobavati. Kao glazbeni producent, osvrnuo se i na uvođenje glazbene informatike u škole – misli da bi uvid u proces izrade glazbe u današnje vrijeme i doticaj s nekim alatima poput *auto-tunea* uvelike ublažili određene stavove o

suvremenoj popularnoj glazbi te ujedno budućim generacijama glazbenika približili i razjasnili mogućnosti koje svijet glazbe pruža.

Slika 3: Jakov Budić (lijevo) i Dorian Brezak (sredina) uz kolegu Karla Markotu (desno)

4. 4. 3. Leon Turkalj

Leonovo glazbeno obrazovanje sastoji se od završene osnovne glazbene škole i prekinutog srednjoškolskog školovanja. Išao je u osnovnu i srednju glazbenu školu Franje Lučića u Velikoj Gorici, gdje je učio svirati klarinet. Pored glazbenog obrazovanja, sva producerska znanja koja danas koristi stekao je sam uz *YouTube* servis. Najranija iskustva nastupanja su bila u osnovnoj glazbenoj školi u sklopu zbora i orkestra na koje je morao ići, a išao je i na nekolicinu glazbenih natjecanja. Najranija sjećanja slušanja glazbe dolaze 'od doma' pa je tako u periodu predškolske dobi slušao Bob Marleya i sastav Fleetwood Mac, a kada je sam počeo istraživati glazbu odabir je 'pao' na elektroničku glazbu poput NCS-a i Monstercata. Kroz osnovnu i dio srednje škole, slušao je uglavnom elektroničku i *pop*-glazbu, a kasnije se u srednjoj školi događa promjena u preferencijama te počinje slušati *trap*, *hip-hop*, *R&B* i slične žanrove. Po pitanju utjecaja na razvoj glazbenog ukusa, rekao je da nema posebitog događaja koji je utjecao na odabir glazbe, već je pukom znatiželjom i istraživanjem

dolazio do glazbe koja mu se sviđa. Napustivši svijet klasične glazbe u potpunosti okrenuo se produciranju većinski *house*, *rap* i *R&B* glazbe te aktivnostima DJ-a pa tako danas nastupa u pratnji raznih izvođača za DJ-pultom (Slika 4). Odgovara da voli širok spektar žanrova te da bi se htio okušati u komponiranju istih. Osvrćući se u intervjuu na iskustva s nastave Glazbene kulture, kaže da mu nastava nije bila pretjerano zanimljiva i imao je doživljaj da je predmet tu samo da se odradi. U sklopu osnovne škole postojao je školski zbor, no sam nije sudjelovao u nikakvim školskim glazbenim aktivnostima. Prisjeća se da su na školskim priredbama uglavnom nastupali učenici koji idu u glazbene škole, a ne učenici razreda te škole koji su uvježbali nešto zajedno. Ono što smatra negativnim u nastavi je prevelika fokusiranost zadnjih razreda osnovne škole na učenje povijesti glazbe i 'štrebanje' tog gradiva. Misli da to uvelike ovisi i o profesoru te da je njegovo iskustvo bilo takvo da nije potaknut ni na kakav dodatan interes za glazbom putem nastave 'glazbenog' u osnovnoj školi. Na pitanja o povećanju broja sati i uvođenju dodatnih sadržaja odgovorio je da ne smatra to potrebnim. Nastavu u srednjoj školi nismo obradili jer je pohađao tehničku školu u kojoj nije bilo Glazbene umjetnosti.

Slika 4: Leon Turkalj (desno) i kolega Bartol Stepanić (lijevo)

4. 4. 4. Mihovil Šoštarić

Jedino formalno glazbeno obrazovanje koje je Mihovil (Slika 5) imao su dvije godine osnovne glazbene škole u Dubrovniku u kojoj je godinu dana pohađao (predškolski) *solfeggio*, a drugu godinu i klavir. Nakon dvije i pol godine školovanja odustaje od glazbene naobrazbe. Današnja producerska znanja stječe isključivo preko *YouTubea* i programa poput *Mix with the Masters*, gdje je usavršavao vještine 'miksanja'. Spomenuti program nije imao nikakav formalni kurikulum, tako da možemo govoriti jedino o informalnom glazbenom obrazovanju. Od glazbenih nastupa pamti samo ulogu DJ-a *house*-glazbe koju je skladao u svojim srednjoškolskim danima te današnje aktivnosti DJ-a u pratnji izvođača. Po pitanju glazbenih preferencija, najveći utjecaj u predškolskoj dobi, dok još nije samostalno istraživao glazbu, dolazio je od oca koji je imao kolekciju *funk*, *disco* i tadašnje elektroničke glazbe. Moment otkrivanja nove glazbe dolazi u osnovnoj školi, kada su si učenici preko mobitela infracrvenim svjetlom slali međusobno pjesme. U momentu kada sam počinje birati glazbu koju sluša, navodi žanrove poput *hip-hopa* i elektronike. Oko 2012. godine postaje zaljubljenik u elektroničku glazbu zbog albuma *Animals* Martina Garrixa te narednih sedam godina stvara isključivo takvu vrstu glazbe. Krajem srednje škole, uz prijateljicu započinje projekt u kojem se počinje baviti *pop* i *R&B* glazbom. U tom razdoblju upoznaje Gršu, današnjeg suradnika i uspješnog *rapera* s kojim tada ostvaruje prvu suradnju i počinje skladati *hip-hop*. Nakon srednje škole, seli se u Zagreb s ciljem otvaranja svog vlastitog studija za snimanje i produciranje. Danas sklada širok spektar glazbe, uz naznaku da u svu glazbu koju producira voli ubaciti moderni zvuk i modernu produkciju. S obzirom da u srednjoj školi nije imao Glazbenu umjetnost, daje osvrt samo na Glazbenu kulturu. Po pitanju utiska i iskustava s nastave, osobno nema pretjerano negativnog za reći, ali mu je nastava sama po sebi bila nezanimljiva i nije nikako utjecala na njegov glazbeni put ili ukus. Prisjećajući se nastave, prva asocijacija mu je da na nastavi sluša klasičnu glazbu koja ga nije interesirala. Na pitanje o povećanju broja sati nema konkretno mišljenje jer mu je veći problem sadržaj nastave i što se uči, a ne koliko sati za obradu sadržaja ima. Njegova zainteresiranost za nastavu bila bi veća da se u nastavu uključila *contemporary* (suvremena) glazba, a ne samo klasika. Također, iako su imali neke instrumente u učionici, trianglom i zvečkama pratiti glazbu koja 'ide na razglas' nije mu bilo zanimljivo. Smatra da je glazba puno više od naučenih nota te primjećuje da se nastava Glazbene kulture previše bazira na svijetu klasične glazbe, učenju nota i učenju klasičnih kompozicija, dok suvremeni aspekti kao što su glazbena produkcija, glazbena scena, snimanje vokala, izvođenje pjesme *live*, kako nastaje snimka koju svi danas konzumiraju i

mnoge druge teme... sva ta tematika, prema sugovorniku, ostaje ispod radara. Dok je slušao Davida Guettu, uvijek ga je zanimalo kako takva glazba nastaje. Nije bio ograničen žanrom, već ga je puka znatiželja kako glazba nastaje natjerala da krene istraživati svijet produciranja i stvaranja glazbe. Nastavno na mišljenje o zanimljivosti nastave i zainteresiranosti za istu, kaže da kada bi nastavnik učenicima reproducirao više modernije glazbe i kada bi se neke od gorespomenutih stavki pojavile u nastavi, nastava bi definitivno bila svrsishodnija.

Slika 5: Mihovil Šoštarčić u studiju

4. 4. 5. Roko Bekavac

Roko, jednako kao i Jakov Budić iz sastava Buntai, nije imao nikakvo formalno ili neformalno glazbeno obrazovanje. Zanimacija za glazbenom produkcijom se prvi put javlja u četvrtom razredu osnovne škole. Događaj koji ga je potaknuo na to je bio u Omišu, kada su se 'partijaneri' s festivala *Ultra* dolazili odmoriti u kamp, te je tamo po cijele dane s razglasa bila reproducirana *techno*-glazba. U to doba nije shvaćao da DJ-evi nisu isto što i producenti, no tada mu se javila želja da jednog dana postane producent i da se bavi glazbom. Prve korake u produkciji započinje u srednjoj školi, a prve nastupe ostvaruje 2023. godine kao DJ u pratnji raznih izvođača. Po pitanju razvoja glazbenog ukusa, prva sjećanja na aktivno slušanje glazbe dolaze iz viših razreda osnovne škole. U to doba je slušao *rock/metal* izvođače te pred kraj osnovne škole prvi put čuje za sastav *High 5* i *trap*-glazbu, koja kasnije postaje sastavnim

dijelom njegova glazbenog izričaja. Iako se i sam okušao u sviranju i muziciranju, zbog dojma koji su na njega ostavili učenici glazbenih škola, dobio je dojam da se nikada ne bi mogao početi baviti glazbom jer je za to potrebna glazbena naobrazba. Kao i njegovi kolege, mišljenja je da se klasična glazba 'gura' u naobrazbi, što onda zauzvrat kod mnogih stvara averziju, umjesto razumijevanja i prihvaćanja. Sugovornik ističe da se iz klasične glazbe može puno toga naučiti, no 'klasični elitizam' i ustaljene metode predstavljanja i poučavanja te glazbe uspjeli su je udaljiti od učenika. Inače, po pitanju glazbenih preferencija, zanima ga široka paleta glazbe, no na njegov odabir glazbe niti u jednom trenutku nije utjecala naobrazba u osnovnoj školi. Osvrćući se na nastavu, prisjeća se da su uglavnom za ocjenu trebali pjevati pjesmice poput *Bratec Martina*, što mu je bilo u redu, no kada se obrađivalo teorijsko gradivo (primjerice različite ritamske kombinacije), kaže da mu ništa nije bilo jasno i da je imao dojam da je takva nastava bila isključivo prilagođena dvojici učenika u razredu koji su išli u glazbenu školu – njima bi uvijek sve bilo jasno, a ostatku razreda ništa. Ističe da je to pogrešan pristup nastavi glazbe u okviru općega obrazovanja, jer se teorijska znanja usvajaju bez mogućnosti njihove primjene. Osvrnuo se i na nastavu Hrvatskog jezika, gdje se nerijetko pjesme analiziraju na učenicima nerazumljiv i nezanimljiv način, neprimjenjiv u stvarnom životu. Učenicima bi možda bila jasnija određena pjesma sastava Kukus, ili bilo koja trenutno aktualna pjesma, kao primjer strukture pjesme odnosno teksta kao stilskog izražajnog sredstva. Mišljenja je da, dajući primjere iz današnjeg doba i današnjih umjetnika, nastavnik postiže puno bolje rezultate kod učenika na razini zanimljivosti. Nadalje, nadovezuje se na problematiku glazbenih preferencija nastavnika koji, kao i u Mihovilovom slučaju, nemaju interes za glazbu van svojih preferencija i naučenih modela poučavanja pa tako na nastavi učenicima ne reproduciraju ništa suvremeno. Za razliku od glazbenih umjetnika koji se predstavljaju učenicima, postoje i oni koji su, kako kaže Roko, 'istetovirani po faci' i 'sviraju laptop'. Spominje kako je prethodno imao dojam da su glazbenici uvijek ljudi u odijelima, ozbiljni i s 'pravim' instrumentima, te su mu američki producenti i *trap*-scena dali neki novi uvid u bavljenje glazbom. U prvom razredu srednje škole shvatio je da i on može 'svirati laptop' te tada počinje njegov glazbeno-producentski put. Pogledao je mnoge *Genius Deconstructed* videozapise pomoću kojih je shvatio da glazba posjeduje strukturu koja mu, za razliku od razdoblja pohađanja nastave glazbe u školi, prestaje biti strana. Dodatno, samostalno je počeo svladavati temelje glazbene teorije poput tonaliteta i akorda te smatra da je poznavanje određenih osnova, uz neizostavnu dobru volju i motivaciju, više nego dovoljno za bavljenje glazbom. Na pitanje o pozitivnim iskustvima s nastave, odgovara da ih nažalost nije bilo. Glazbena kultura mu je predstavljala, kao i mnogima, dizanje prosjeka. To je bio

predmet na kojem su 'svi imali pet'. Ono što bi htio jest da je nastavnik bio svestraniji i da je izlazio iz tradicionalnih okvira poučavanja. Jedan od primjera koje je htio vidjeti na nastavi je predstavljanje *beata* kao glazbenog obrasca, gdje nastavnik daje kontekst o tome kako je *beat* nastao, kako se koristi program za snimanje, kako se primjenjuju digitalne verzije instrumenata (VST) umjesto pravih glazbala i slično. Pritom je stavio naglasak na strukturu akorda i općenito zvučnih sklopova kao nešto što nije 'znanstvena fantastika', već je znanje koje je dostupno svima. Po pitanju promjena u školama, smatra da su promjene kompleksna tema. Osobno ne zna bi li smanjivao nekim drugim predmetima sate kako bi povećao satnicu Glazbene kulture, no definitivno smatra da bi se nešto trebalo promijeniti u pristupu i načinu poučavanja. Glazbena informatika mu zvuči zanimljivo, ali misli da bi onda trebalo biti još dodatnih izbornih predmeta, što mu se u trenutnom obrazovnom sustavu čini kompliciranim. Spomenuo je i opremljenost njegove učionice u školi, koja je imala par udaraljki i jedan pijanino. Postojale su i školske priredbe, no u tim prigodama u pravilu nisu nastupali svi učenici sa zajednički uvježbanim točkama, nego su, kao što je prethodno naveo i Leon, uglavnom nastupali učenici koji idu u glazbene škole.

Slika 6: Roko Bekavac

4. 4. 6. Mislav Kljenak

Od glazbenog obrazovanja, Mislav je u osnovnoj školi išao godinu dana na *Rock akademiju*, gdje je pohađao *solfeggio* i bas-gitaru. Počeo se već u osnovnoj školi baviti glazbom tako što je sa svojim prijateljima oformio *punk*-sastav *Lobotomija*. Prve nastupe imao je krajem osnovne škole na mjestima poput kluba *Time* i na *Danima Zapruđa*. Tijekom odrastanja slušao je raznovrsnu glazbu u kojoj su, uz domaće autore, dominirali žanrovi poput *punka* i *hip-hopa*. Pred kraj osnovne škole, kada je vozio *skateboard*, započeo je svoj *punk* izričaj – kaže da mu je ta glazba bila odlična uz 'skejtanje', a i u isto vrijeme je osnovao *punk*-sastav. Inače, oduvijek je slušao *hip-hop* te kaže da je uvijek u osnovnoj školi kupovao CD-e *hip-hop* izvođača među kojima su se nalazili i domaći *raperi*. U srednjoj školi počinje slušati raznovrsniju glazbu te se do kraja srednje škole upoznaje s tadašnjim novim pravcem *hip-hop* glazbe, *trapom*, koji je dio njegovog današnjeg izričaja. Po pitanju iskustava s nastave Glazbene kulture i umjetnosti kaže da su uglavnom bila pozitivna. Sviđalo mu se što je u osnovnoj školi na zamjeni imao opuštenog profesora koji bi na sat donio električnu violinu i akustičnu gitaru pa bi svirao učenicima, a u određenim situacijama bi čak muzicirali i zajedno. Njemu se to sviđalo jer je imao prilike isprobati instrumente te je uz to dobio pozitivan dojam o sviranju i bavljenju glazbom. Uz osjećaj da se na nastavi 'ne mora ništa raditi', što je kod njega stvorilo osjećaj opuštenosti, bilo mu je odlično dolaziti na nastavu, pjevati pjesme i gledati profesora kako svira. Primjeri pjesama nisu bili samo iz klasičnog repertoara pa je i to dodatno utjecalo na zainteresiranost. Iako su iskustva s nastave bila pozitivna, ne sjeća se da je škola organizirala bilo kakvu vrstu glazbene priredbe na kojoj se moglo nešto izvoditi. Uglavnom je škola bila fokusirana na *Lidrano* i glumu. U srednjoj školi, iako mu nastava nije bila prezanimljiva te se slaže s kolegama da je Glazbena umjetnost služila samo za dizanje prosjeka, smatra pozitivnim što je imao priliku slušati raznovrsnu glazbu. Ističe da se slijed povijesti glazbe treba naučiti i znati, no smeta ga što na nastavi nije bilo sviranja i muziciranja. Postojao je zbor, no ne sjeća se zna li ikoga tko je na zbor išao. Ipak, ono po čemu je njegova srednja škola bila poznata među tadašnjim mladim zagrebačkim sastavima je koncert *Rock in klasična* koji se održavao svake godine u prostorima Klasične gimnazije u Križanićevoj ulici. Sami su, u sklopu škole, organizirali taj koncert, postavljali razglas i instrumente te je i sam nastupao više puta sa svojim sastavom *Lobotomija*. Na pitanje o povećanju sati Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti ne smatra da bi se sati trebali povećati, ali smatra da bi više praktične nastave učinilo istu puno zanimljivijom. Nastavno na

producente koji su prethodno intervjuirani, slaže se da se na nastavi nedovoljno sluša današnja glazba i sjeća se da se *hip-hop* učenicima reproducirao možda 'na minutu' i nikada više. Smatra da bi bio zainteresiraniji za glazbu i nastavu kada bi se slušala glazba koja je učenicima nepoznata i nova, spominjući primjer *drum and bass*. Prekomjernu zastupljenost klasične glazbe smatra negativnim. Na pitanje o promjenama u nastavi, smatra da bi opća modernizacija i pristupačnost računala trebali biti u fokusu.

4. 4. 7. Ivan Hilje

Ivanova glazbena naobrazba započinje u Osnovnoj glazbenoj školi Vatroslava Lisinskog. Završio je osnovnu glazbenu školu na instrumentu saksofon te je krenuo u srednju glazbenu školu od koje je ubrzo odustao. Prije osnovne glazbene škole bio je član *Zagrebačkih dječaka* pod ravnanjem dirigentice Jasenke Ostojić, koja je u njemu prepoznala talent pa je smatrala da prije upisa u osnovnu školu treba ići na tečaj *solfeggia* kako bi svladao čitanje notnog teksta te brže i efikasnije svladavao kompozicije za pjevanje koje je već tada uspješno pjevao i izvodio po sluhu. Sugovornik ističe dirigenticu Ostojić kao pivotalnu figuru u njegovom ranom razvoju glasa i tehnike te ju spominje kao osobu koja mu je za nastupe dala mnoge savjete i rješenja, čijih utjecaja postaje svjestan tek kao odraslija osoba. Ističe i svog profesora saksofona Roberta Polgara kao pedagoga koji ga je uvijek podržavao u njegovom glazbenom putu. Od prvih glazbenih iskustava prisjeća se predškolskog doba u kojem ima sporedne uloge na pozornici u Hrvatskom narodnom kazalištu. Majka mu je inače poznata hrvatska operna pjevačica pa je tako često imao prilike biti u tom okruženju. Uz takve uloge pridružuje se *Zagrebačkim dječacima* s kojima onda putuje i nastupa diljem Hrvatske, ali i u inozemstvu. Prvu veliku ulogu pamti s otprilike dvanaest godina kao prvi dječak u operi *Čarobna frula*. Nakon dvanaeste godine počinje mutirati pa ujedno i prestaje biti članom *Zagrebačkih dječaka*. Njegova ranija glazbena podloga temelji se na klasičnoj glazbi i tradicionalnijim tehnikama izvođenja glazbe, no kasnije se okreće alternativnijoj glazbi. U svom glazbenom izričaju većinski je fokusiran na vokalno izvođenje, no u svom sadašnjem sastavu Prazna lepinja svira i saksofon. U srednjoj školi mu se, uz promjenu glasa, događaju i promjene u glazbenim preferencijama pa mu tako alternativnija glazba poput *rocka* postaje zanimljivijom, kako zbog zasićenosti klasičnom glazbom, tako i zbog poznanstava putem kojih počinje istraživati, svirati i slušati drugačiju glazbu. *Rock*-glazbu nije otkrio u srednjoj školi, već ju je od malih nogu slušao putem glazbene kolekcije svoga oca. Na repertoaru su se našli Beatlesi i Elvis Presley pa se može govoriti da je tijekom odrastanja bio okružen

raznovrsnom glazbom. U osnovnoj školi, na samom početku, prvi put čuje za Eminema i tada počinje interes za *hip-hop* glazbu koji ne jenjava do danas. Uz Eminema ubrzo saznaje za Eda Maajku pa zatim i skupine Prti Bee Gee i Bad Copy. Kako osnovna škola ide dalje, sluša i *rock'n'roll* glazbu, *blues* i stariji *rock*. Iako upoznat s mnogim sastavima i njihovim hitovima, pravi angažman oko alternativne glazbe kreće osnutkom sastava Prazna lepinja i gorenavedenom razmjenom i druženjima. Krajem srednje škole kreću koncerti i druženja na kojima se često 'fristajlalo'. Oduvijek je poštivao sposobnost pojedinca koji na licu mjesta može izmisliti tekst i slaže dobre i šaljive rime. Kaže da se današnji glazbeni izričaj *trapa* spontano dogodio. Prvotno je to bio njima nov, šaljiv i zanimljiv zvuk za koji nisu imali predodžbu da će postati globalni fenomen pa su se tako s *trap*-sastavom Kukus (Slika 7) našli na 'pravom mjestu u pravo vrijeme', kako sam kaže. Po pitanju žanra koji danas izvodi kao izvođač *Hiljson Mandela*, ističe da je to amalgam raznovrsne glazbe poput *afroa*, *housea* i *reggaetona* koja ima zajednički nazivnik *trap*-glazbe pa bi se, s obzirom na današnju popularnu glazbu koja sadržava sve ove žanrove, svrstao u *pop*-glazbenika. Sa svojim sastavom Prazna lepinja, s druge strane, izvodi *rock*, *ska* i *reggae*. Na pitanje o nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti, kaže da je oduvijek najviše volio predmete na kojima se umjetnički izražava pa mu je tako Glazbena kultura uz Likovnu kulturu bila zanimljivija od ostalih predmeta u školi. Iako se slaže s intervjuiranim kolegama da su ti predmeti imali konotaciju povećavanja prosjeka ocjena, pamti da je uvijek bio 'na svome' na umjetničkim predmetima te da se osjećao opušteno i ugodno. Ističe da više pamti Likovnu kulturu jer se na njoj uvijek radilo nešto kreativno, dok mu je nastava 'glazbenog' u slabijem sjećanju. Iskustva s nastave u srednjoj školi se ne sjeća baš. Nastavno na glazbene preferencije, kaže da Glazbena kultura i Glazbena umjetnost, kao predmeti, ni u kakvoj mjeri nisu utjecali na njegov glazbeni put, preferencije i ukus. Tijekom osnovne škole, škola je organizirala nastupe i predstave na kojima je i sam nastupao pjevajući pjesme raznih izvođača. To sve je vodio nastavnik 'glazbenog' i na priredbama su nastupali mnogi učenici škole. Po pitanju dodatnih aktivnosti poput zboru kaže da se ne sjeća je li ga škola imala jer je on u to doba išao na *Zagrebačke dječake*. Iz srednje škole se rijetko čega sjeća jer je tada krenuo već pubertet, sastavi i općenito 'alternativnija faza' pa su mu školske aktivnosti bile manje bitne. Spominjući temu promjena u nastavi na bolje, rekao je da smatra da bi 'glazbeni' i 'likovni' trebali dobiti veći broj sati ili bar vannastavne aktivnosti jer je umjetnost ono što nas sve univerzalno spaja. Umjetnost ima tu moć da spoji naizgled nespojive ličnosti te pomoću toga ljudi imaju veći osjećaj zajednice. Smatra da bi svaka škola trebala imati aktivnosti poput stvaranja himne škole i izrade školskoga grba, zbog poticanja zajedništva i interakcije.

Mišljenja je da ostalih predmeta ima dovoljno te da se sigurno može napraviti mjesta za više umjetničkih predmeta te da bi ti predmeti trebali izaći iz *outsider*-zone. Spominje prirodu glazbe iz društvenog aspekta, koji smatra potrebnim za današnji razvoj učenika, ali i odrasle osobe. Nadovezujući se kasnije na dodavanje broja sati, govori da je čak i dva sata tjedno malo jer smatra da glazba i umjetnost imaju veliku važnost u ljudskim životima pa makar toga ljudi nekada nisu ni svjesni. Također spominje da je premalen broj sati za sve što se treba obraditi pa mu je logičnije povećanje broja sati od izbacivanja sadržaja iz nastave. Nadodaje da bi učenici trebali imati više prilika muzicirati zajedno, pjevati i družiti se kroz glazbu u školama. Vezano uz temu povećanja sati, glazbena informatika mu se čini kao odlična ideja za izvannastavni sadržaj, kada bi to bilo ostvarivo, jer živimo u doba u kojem se glazba uglavnom producira na kompjuterima, laptopima i tabletima pa bi takva pismenost bila poželjna, barem u nekom osnovnom obliku.

4. 4. 8. Ivan Godina

Formalnu glazbenu naobrazbu ostvario je u OGŠ Rudolf Matz u Zagrebu. Završio je osnovnu glazbenu školu na instrumentu gitara te je upisao pripremni razred za srednju školu s glavnim predmetom truba, no ubrzo je odustao jer mu truba kao instrument nije odgovarala. Nakon srednje škole pohađao je godinu dana *EMI* za glazbenu produkciju no nije službeno ništa dovršio. Prva glazbena iskustva imao je u sklopu nastupa u osnovnoj glazbenoj školi. Uglavnom su to bile školske priredbe iz instrumenta ili u sklopu nastupa sa školskim zborom. U osnovnoškolskoj dobi pamti da mu je otac pokazivao bendove poput *Led Zeppelin-a*, *Deep Purple-a*, *Pink Floyd-a* itd., a ubrzo nakon je počeo i slušati slične žanrove pa se tako do kraja osnovne škole tu nalaze žanrovi poput *heavy metala* i *metalcore-a*. U srednjoj školi mu veliki utisak ostavlja žanr *pop-punk* no pred kraj srednje škole je čuo pjesmu „*Militia*“ od *Gang Starr-a* koju mu je pokazao zajednički prijatelj i tada počinje istraživati *hip-hop*. Po završetku srednje škole pamti *gangsta* večeri kod Mislava Kljenka gdje su se nalazili i *rapali*. S vremenom je iz tih večeri i zabave nastao sastav Kukus, koji je i dan danas neizostavna karika domaće *trap* scene. Ivan danas izvodi i komponira *pop*, *trap* i *pop-punk* glazbu. U osvrtu na nastavu 'glazbenog' se uglavnom fokusirao na osnovnu školu jer se srednjoškolske nastave glazbe u *Školi primijenjene umjetnosti i dizajna* ne sjeća. Kaže da mu je 'glazbeni' uvijek bio drag jer mu je kao dječaku uvijek bilo zanimljivije slušati glazbu i svirati nego pisati i učiti. Kao i ostali kolege, ne smatra da je nastava glazbe u osnovnoj i srednjoj školi imala ikakav utisak na njegov glazbeni put, glazbeni ukus i preferencije jer smatra da su slušni primjeri na

'glazbenom' uglavnom edukativne prirode. Spomenuo je u tom slučaju, kao i kolege, da nema glazbe našeg doba, a to je upravo ono što je mladima blisko i što u većini slušaju. Kaže da bi sigurno bilo interesantnije da učenici na nastavi čuju pjesmu nekoga tko je trenutno popularan. Dao je primjer perioda u kojemu je objavljena pjesma Justina Biebera *Baby* – to je tada bio veliki hit, 'doba kada svaka učenica ima njegov poster iz časopisa doma na zidu'. Smatra da bi interes za nastavom porastao kada bi se učitelji odlučili svojim učenicima predstaviti tu ili bilo koju trenutno popularnu pjesmu. Nadovezuje se dalje na potrebu da se u nastavu uvede glazba sadašnjeg vremena jer se time pridobiva pažnja učenika pomoću glazbenika s kojima se učenici tog doba poistovjećuju. Naveo je i jedan dosad nespomenuti aspekt, a to je pokazivanje učenicima pristupačnost bavljenja glazbom. Smatra da većinu učenika ne zanimaju stariji kompozitori pa tako smatra da se konstantnim prikazivanjem starije glazbe gubi doticaj sa sadašnjošću. Spominje primjer da se prikazivanjem današnjih uspješnih glazbenika i kompozitora bolje približava slika o bavljenju glazbom te potencijalno postoji mogućnost da se više učenika zainteresira da se počnu baviti glazbom. Također, mišljenja je da, nevezano za nastavu 'glazbenog', u školama ima premalo predmeta koji te uče kako neki zanat pretvoriti u posao i zaradu te analogno tome glazba ostaje u sferi neprofitabilnog i nestabilnog. Smatra da neki predmeti u školi imaju previše sati te da bi se sigurno mogao izbaciti, primjerice, sat matematike u korist dodatnih glazbenih aktivnosti ili recimo predmeta koji bi pospješio buduće bavljenje kreativnim sektorom. Osvrnuo se i na kabinete i njihovu opremljenost pa tako smatra da bi škole trebale imati više instrumenata i prilika da učenici dođu i sviraju. Kaže da je mladima po prirodi svašta interesantno pa bi tako više instrumenata u učionici prouzročilo želju za istraživanjem i vraćanjem tom predmetu, a ako se u razredu netko od učenika počne zbog toga zanimati za bavljenje glazbom, bolje da se to dogodilo u tom trenu nego kasnije. Naveo je i problem broja učenika u razredu, gdje nastavnik ne stiže obraditi sve i posvetiti se svima. Smatra da bi nekakva promjena u pristupu trebala postojati. Spominje i vlastito iskustvo učenja pisanja nota tijekom školovanja, a da to više nikada nakon toga nije koristio, iako se svakodnevno bavi glazbom i unošenjem MIDI nota u DAW. Smatra da je takva glazbena pismenost puno bitnija danas, ako već neku vrstu glazbene pismenosti treba savladati. Nastavno na temu modernizacije, na ideju glazbene informatike imao je pozitivne odgovore iz razloga što smatra da svi mladi koriste računalo, znaju koristiti programe te im osnove snimanja zvuka, audiotraka i korištenja DAW-a ne bi trebale biti teške za svladati. Iako se slaže da je dobra ideja, smatra da bi ju trebalo staviti u glazbene škole, što je onda tijekom intervjua pokrenulo razgovor o problemu nemogućnosti svih učenika da kupuju instrument i plaćaju glazbenu školu. U tom kontekstu sugovornik

smatra da bi se u strukturi škola i naobrazbe trebalo umjetničke sektore učiniti još pristupačnijima drugim ljudima i organizirati termine i sredstva da se učenici u sklopu škole bave aktivnostima koje vole.

Slika 7: Kukus: Ivan Godina (lijevo), Ivan Hilje (sredina) i Mislav Kljenak (desno)

5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

5. 1. Glazbeno iskustvo i obrazovanje sugovornika

Glazbeno obrazovanje sugovornika velikim je dijelom informalno, međutim, prisutno je u formalno te neformalno učenje glazbe. Četvorica od osam sugovornika išli su u glazbenu školu, a pritom su trojica završili osnovnu glazbenu školu te su zatim, upisavši srednju glazbenu školu, ubrzo odustali od nje. Dvoje sugovornika pohađalo je instrukcije iz instrumenta u neformalnom obliku, jedan od njih je prestao ići nakon godinu dana, a drugi nakon tri godine. Dvoje sugovornika nije pohađalo nikakav oblik glazbenog obrazovanja. Kod svih ispitanika prisutno je informalno učenje, nevezano uz činjenicu jesu li prethodno pohađali nekakav oblik formalnog/neformalnog obrazovanja. Oblici informalnog učenja variraju, no uglavnom se većina aktivnosti svodi na istraživanje materijala na *YouTubeu* i sličnim servisima. Također, zajedničkim druženjima i sviranjem, učeći jedni od drugih, izmjenjujući glazbu, iskustva i znanja. Po pitanju iskustva javnog nastupanja, većina sugovornika je svoje prve velike javne nastupe imala u sklopu svojih projekata sa sastavima ili u ulozi DJ-a uz drugog izvođača. Također, većina ispitanika imala je u sklopu osnovne ili glazbene škole svoje prve priredbe i nastupe na kojima su iskusili bivanje na pozornici pred publikom. Samo je jedan ispitanik imao iskustva u predškolskoj dobi s javnim nastupima.

5. 2. Glazbene preferencije i razvoj glazbenoga ukusa

Glazbene preferencije među sudionicima variraju, no većini je zajedničko to da su prva iskustva slušanja glazbe dolazila iz kućanstva i onoga što se u njihovom domu slušalo. U pravilu se slušala *rock*-glazba i svi njeni podžanrovi te općenito glazba neklasičnog izričaja, izuzev jedne osobe koja je imala klasičnu glazbenu pozadinu tijekom odrastanja. Također, po pitanju postupnog formiranja ukusa i razdoblja otkrivanja nove glazbe koju do tada nisu slušali, svi sudionici navode više razrede osnovne škole i srednju školu kao razdoblje značajnih promjena. Zadnja promjena u preferencijama, koja se kod većine može okarakterizirati 'napuštanjem' glazbe koju su slušali ranije, događa se pred kraj i nakon srednje škole. U tom su periodu svi sudionici bili puno otvoreniji prema ostalim glazbenim izričajima, no po pitanju bavljenja glazbom uglavnom su vjerni jednom izričaju, što žanrovski, što stilski,

uz par izuzetaka. Svi sudionici trenutno se bave elektroničkom glazbom, uz *trap*-glazbu kao vodeći žanr većine. U široj slici današnje glazbe sve to spada u *pop*-glazbu pa se tu uz *trap* nalaze žanrovi poput *housea*, *afroa*, *reggaea*, *pop-punka* i *hip-hopa*. Na pitanje kako doživljavaju bavljenje i izvođenje glazbe, svi redom daju pozitivne iskaze te spominju da glazbu, osim kao izvor velikog zadovoljstva, doživljavaju i kao profesiju.

5. 3. Generalni osvrt na nastavu glazbe u okviru općega obrazovanja

Osvrćući se na nastavu glazbe u okviru općega obrazovanja, mišljenja sudionika su podijeljena. Oni koji su navodili pozitivna iskustva s nastave, ujedno su imali nastavu koja je po njihovim primjerima i iskazima bila interaktivnija i otvorenija prema praktičnim i kreativnim glazbenim aktivnostima, uz visoku korelaciju spominjanja nastavnika kao 'figure' pozitivnog ili negativnog čimbenika u kvaliteti nastave i angažmana škole oko školskih priredbi. Mislav Kljenak je spomenuo nastavnika u osnovnoj školi kao pozitivan primjer koji je donosio instrumente na nastavu, svirao i muzicirao zajedno sa učenicima. Također, kolege iz Buntaija imali su u osnovnoj i srednjoj školi mogućnost oformljavanja školskih sastava pa su tako u sklopu škole svirali ili sudjelovali u projektima, zbog čega im je ostao pozitivan utisak. Dorian Brezak i Ivan Hilje navode pozitivna iskustva nevezana za nastavnika, već za samu prirodu predmeta. Umjetnički predmeti su im oduvijek bili zanimljiviji te su im oni ujedno bila mjesta gdje se mogu izražavati. Ivan Godina navodi da mu je Glazbena kultura bila draga jer mu je uvijek bilo draže nešto pjevati i svirati nego učiti i pisati. Skupini producenata iz *yema* je s druge strane nastava nije bila interesantna te su imali iskustva slušanja njima nezanimljive glazbe, uz učenje gradiva koje je shvatljivo samo učenicima koji idu u glazbenu školu. Za sugovornike koji u srednjoj školi nisu imali Glazbenu umjetnost, opaska se odnosi na više razrede osnovne škole u kojima se počinje učiti glazbena teorija i njene sastavnice. Na pitanje je li nastava u osnovnim i srednjim školama ikako utjecala na njihov današnji glazbeni izričaj i ukus, svi redom odgovaraju negacijom.

5. 4. Obilježja nastave Glazbene kulture u osnovnoj školi

Rezultati istraživanja pokazuju nedovoljnu modernizaciju raznih aspekata nastave kao jedan od glavnih problema. Neki od aspekata su: nedovoljno sredstava unutar kabineta, manjak korištenja IKT-a i nezastupljenost upoznavanja, slušanja i analiziranja glazbe današnjice. Svim je sudionicima sadržaj nastave bio sličan i dok su se neki sugovornici u svome osvrtu fokusirali na sadržaj nastave koji im nije bio pretjerano zanimljiv, ali ni nezanimljiv, dvojici sudionika nije toliko važan sadržaj, koliko je bitna opća svrha umjetničkih predmeta, osjećaj na nastavi i mogućnost izražavanja. Mislav Kljenak istaknuo je atipičnu nastavu koju je imao tijekom trajanja zamjene nastavnika kao pozitivnu pa je tako njegov tadašnji nastavnik na zamjeni donosio instrumente, svirao učenicima, pjevao razne pjesme s njima i muzicirao, s manjim fokusom na ostvarenje kurikularnih zadataka i ciljeva. Negativni iskazi uglavnom su vezani uz sadržaj nastave koji većini učenika u razredu nije bio savladiv i shvatljiv, poput teorije glazbe koja se uči krajem osnove škole. Obrađivanje gradiva koje uspjevaju shvatiti samo učenici koji uz osnovnu školu pohađaju i glazbenu školu istaknuto je kao problem.

5. 5. Obilježja nastave Glazbene umjetnosti u srednjoj školi

Osvrt na Glazbenu umjetnost realiziran je kod četvorice sugovornika jer preostala četvorica nisu imali Glazbenu umjetnost u srednjim školama. Od četvorice sudionika, dvoje ih se ne sjeća nastave pa tako nisu pružili relevantne informacije. Jakov Budić u svom osvrtu navodi kako mu je nastava Glazbene umjetnosti bila zanimljiva jer je imao profesoricu koja se trudila čim bolje i dublje obraditi temu kojom se u tom trenutku bave. Iako stroga pri ispitivanju i vrednovanju učenika, uspjela ga je svojom nastavom zainteresirati za glazbu. Uz priliku slušanja raznovrsne glazbe, isti sugovornik kao pozitivno iskustvo navodi i ravnateljevu sklonost podržavanju oformljivanja školskog sastava pa je tako nerijetko bio prisutan na probama školskog sastava slušajući i družeći se s vršnjacima. Mislav Kljenak svoja iskustva s nastave Glazbene umjetnosti uglavnom ocjenjuje pozitivno. Smatra da je dobro što su učenici tijekom srednje škole imali priliku poslušati raznovrsnu glazbu te smatra da povijesni presjek glazbe treba znati, uz naznaku da bi volio da se glazbi njegovog doba nije posvećivalo toliko malo vremena.

5. 6. Zaključni stavovi o nastavi glazbe i prijedlozi promjena

Istraživanje pokazuje da mišljenja o nastavi i promjenama koje bi sudionici uveli u nastavi variraju, no više je dodirnih točaka i iskaza koji se poklapaju. U osnovnoj školi kao najčešći problem navodi se nezanimljiva i neshvatljiva nastava koja je najčešće produkt nastavničkih boljki. Nemogućnost nalaženja načina da se osnovno teorijsko znanje prenese prosječnom učeniku nameće se kao bitan problem u nastavi te postavlja pitanje je li takav sadržaj pretežak ili nastavnici ne znaju takvo znanje prenijeti. Također, fokusiranost nastavnika na slušanje i pjevanje skladbi/pjesama iz udžbenika, koji često ne sadrže dovoljno suvremenih pjesama s kojima se današnja mladež poistovjećuje, navedeno je kao negativan aspekt nastave. Pozitivni iskazi dolaze od sudionika čija je nastava bila interaktivnija, s mnogo praktičnih primjera tijekom nastave i uključenosti ostalih učenika. Ujedno, tim sudionicima sadržaj takve nastave postaje manje bitan jer nastava sama po sebi zadovoljava neke druge aspekte poput mogućnosti slobodnog izražavanja i stvaranja. Sumirajući probleme nastave Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti, postavilo se pitanje potencijalnih promjena u nastavi. Jedno od pitanja bilo je povećanje broja sati nastave Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti pa tako odgovori sugovornika kojima iskustva s nastave nisu bila pozitivna koreliraju s indiferentnošću prema povećanju broja sati nastave, odgovarajući da ne misle da je povećanje broja sati bitno ili potrebno. Ivan Hilje, kojemu je nastava 'glazbenog' ostala u pozitivnom sjećanju, navodi kako smatra da je povećanje broja sati glazbe u školi jako bitno. Skoro svi ispitanici složili su se da bi u nastavu uveli više slušanja i obrađivanja modernije glazbe pa je u okviru ove teme Jakov Budić spomenuo problem moderne glazbe koja nerijetko ima eksplicitni sadržaj, neprimjeren mlađoj generaciji. Treba napomenuti da mlađe generacije svejedno slušaju takvu glazbu, imajući uvijek otvoren pristup svim sadržajima. Spomenuo je današnju mogućnost separacije *stemova* s AI tehnologijom pomoću koje se mogu izbaci eksplicitni tekstovi te se na taj način i dalje učenicima mogu objasniti obilježja određenog (pod)žanra i/ili trenda u glazbi. Prijedlozi moderniziranja nastave išli su i u smjeru dodatnih nastavnih aktivnosti, međutim, za uvođenje glazbene informatike rijetko tko je bio zainteresiran. Daljnjim razgovorom su se mnogi složili da bi oblik glazbenog opismenjavanja na računalo bio od iznimne važnosti za učenike koji bi se u budućnosti mogli potencijalno početi baviti glazbom, kao što je slučaj među nekim sugovornicima koji su intervjuirani u okviru izrade ovog diplomskog rada. Ono oko čega su se svi univerzalno složili jest da je nastava 'glazbenog' percipirana kao nastava koja podiže prosjek ocjena na kraju školske

godine, što ukazuje na nebitnost predmeta u očima učenika, pa čak i onih koji su naposljetku postali profesionalni glazbenici.

5. 7. Rasprava o dobivenim rezultatima

Usporedbom odgovora na ključna i dodatna pitanja u pogledu prve teme, može se primijetiti da su kod sugovornika prisutni svi oblici učenja glazbe (formalno, neformalno, informalno) te se pritom trajanje, intenzitet i konkretni oblici učenja ponešto razlikuju. Ovi podatci govore u prilog tome da se potencijalno svaka osoba može baviti glazbom, ako za to postoje motivacija, volja i ustrajnost. Možemo dodati da je za bavljenje glazbom itekako važan međuljudski kontakt, kako po pitanju formiranja glazbenoga ukusa (uloga roditelja, učitelja i vršnjaka), tako i po pitanju zajedničkoga muziciranja i istraživanja glazbe, što je u slučaju mnogih sugovornika utjecalo na 'pretvaranje' glazbe iz pukog zadovoljstva i zabave u isplativu profesiju. Gorespomenuta tvrdnja može se oprimjeriti slučajevima Jakova Budića i Roka Bekavca koji nemaju nikakav oblik glazbene naobrazbe te njihov glazbeni put kreće tek kasnije, ili pak slučajem Ivana Hiljeta koji glazbena iskustva ima već u predškolskoj dobi. Treba imati na umu da će se mnogi učenici, neovisno o svom glazbenom obrazovanju, potencijalno baviti glazbom, te im tijekom školovanja treba omogućiti zanimljiv sadržaj. Predmet Glazbena kultura u osnovnoj školi u svakom slučaju ima i određenu odgojnu ulogu te je cilj predmeta, između ostalog, upoznavanje učenika s relevantnim glazbenim djelima i generalno govoreći, glazbenom umjetnošću. Međutim, glede zanimljivosti nastave, sugovornici se ozbiljno propitkuju koliko se glazbena umjetnost zaista usvaja i ostaje kod učenika u daljnjem životu. Na nastavi glazbe učenici u pravilu dobivaju visoke ocjene, po čemu se, između ostalog, predmet razlikuje od određenih disciplina poput matematike. Međutim, unatoč visokim ocjenama i mogućnosti podizanja općeg prosjeka, nastava glazbe je iz perspektive učenika irelevantna (iako postoje iznimke), dok se neki drugi predmeti smatraju važnijima i ozbiljnijima.

Glede glazbenih preferencija, glazbenoga ukusa i slušanja glazbe općenito, svi sugovornici potvrđuju kako nastava Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti nisu imale ama baš nikakvu ulogu u razvoju glazbenoga ukusa i/ili odabiru glazbe koja se u određenom periodu života sugovornika konzumirala. Možemo još jednom naglasiti da su na upoznavanje glazbe utjecali kućno okruženje (predškolska i ranoškolska dob) i vršnjaci (međusobna 'razmjena' glazbe i zajedničko muziciranje). Sugovornici su potvrdili da su tijekom odrastanja, a ponajviše krajem i nakon srednje škole, proširili svoj glazbeni repertoar i postali

otvorenijima za različite stilove i žanrove, na što opet nije utjecala nastava glazbe u okviru općega obrazovanja. Iznimno, Mislav Kljenak govori da mu je slušanje raznovrsnih primjera u srednjoj školi možda ostavilo utisak na njegovu današnju svestranost. Po pitanju (ne)zanimljivosti te općenito organizacije i realizacije nastave predmeta Glazbena kultura/umjetnost, sugovornici su istaknuli sljedeće probleme:

- elitističko pristupanje klasičnoj glazbi kao jedinoj koju vrijedi upoznati;
- nezastupljenost recentnije glazbe;
- zastarjele metode predstavljanja i analiziranja glazbe;
- naglasak na glazbenoj pismenosti (koja u općeobrazovnoj školi nije potrebna) te pretjerivanje s glazbenoteorijskim i muzikološkim podacima;
- nedostatak praktičnih glazbenih aktivnosti, posebno u srednjoj školi, gdje ih u pravilu uopće nema;
- upotreba udžbenika u kojima nije zastupljen dovoljno širok spektar glazbe;
- neopremljenost kabineta za nastavu glazbe;
- nezainteresiranost i eventualna nekompetentnost učitelja (primjerice, spominje se da bi učitelj glazbe trebao znati svirati nekoliko instrumenata).

Međutim, treba napomenuti da samo slušanje glazbe u suštini među ispitanicima nije loše ocjenjeno te je to i dalje aktivnost koja se većini ispitanika sviđa, bilo zbog toga što su u okviru nastave upoznali glazbu koju prethodno nisu čuli, ili zbog toga što za to vrijeme ne moraju pisati i učiti, kako je jedan sudionik naveo. U svakom slučaju, učitelji bi se trebali senzibilizirati za činjenicu da je glazbe beskonačno mnogo, a učenici dolaze u školu s već nekim informacijama o glazbi i zahvaljujući ranim iskustvima, polako počinju formirati svoj ukus. Uloga škole nije, to jest ne bi trebala biti, nametati jednu vrstu glazbe kao jedinu koja je vrijedna pažnje i proučavanja, nego učenicima pružiti iskustvo upoznavanja najrazličitijih primjera. Iako sam kurikulum daje slobodu obrađivanja određenih tema i slušnih primjera, s obzirom na dobivene rezultate čini se da je fokus i dalje ostao na primjerima klasične glazbe, pjesmica za djecu i obrade tradicijske glazbe koja većinski nije toliko stimulativna. Premisa je da bi bilo bolje da se učenici prvo zainteresiraju za glazbu preko njima zanimljivih primjera pa naknadno bez averzije istraživati i drugačiju glazbu, šireći svoju glazbenu paletu. Kako ne bi bilo zabune, naravno da se ne može udovoljiti svakom učeniku, no sugovornici su spomenuli kako u nastavi gotovo uopće nema moderne glazbe i modernog zvuka pa bi možda takvi primjeri, nevezano za to sviđaju li se učenicima ili ne, postigli nešto bolje rezultate na dimenziji zanimljivosti.

Iskustva sugovornika s nastavom glazbu su ipak i pozitivna pa se u tom kontekstu mogu izdvojiti određena obilježja koja nastavu čine zanimljivijom i relevantnijom te koreliraju s osjećajem zadovoljstva kod učenika. To su, naprimjer, pojačane kreativne aktivnosti, sviranje višestrukih instrumenata, pjevanje pjesama koje nisu nužno dio unaprijed isplaniranog sadržaja (po mogućnosti po izboru učenika), zajedničko stvaranje pjesama ili većih ostvarenja poput mjuzikla, sudjelovanje u školskim priredbama, osnivanje školskoga 'benda' itd. Glede potrebnih promjena, sugovornici su imali potrebu istaknuti što im je u njihovoj nastavi glazbe nedostajalo. Nailazimo na iskaze u kojima nas sugovornici informiraju da bi više instrumenata na nastavi i mogućnosti isprobavanja istih, nešto slično po uzoru na američke škole, bilo poželjno. To bi iziskivalo veći angažman samog nastavnika, a onda naposljetku i ravnatelja škole. Ako škola nije spremna ulagati u nove instrumente, bolji razglas za kvalitetnije slušanje glazbe i organiziranje kvalitetnih školskih priredbi i aktivnosti, ne može se ni sama nastava, niti percepcija o njezinoj relevantnosti, poboljšati. Roko Bekavac je istaknuo da bi se po učenju glazbenih sastavnica i stilskih izražajnih sredstava puno bolje gradivo obradilo i prihvatilo među učenicima da se obrađuje pjesma recentnih autora, popularnih među mladima. Nastavno na promjene, pričalo se i o povećanju broja sati. S obzirom na to da mnogim ispitanicima, kako i sami priznaju, nije potpuno jasno kako bi se promjene mogle ostvariti, nisu bili toliko konkretni prilikom iskazivanja stava prema povećanju broja sati. Zapravo, većina sugovornika smatra da se broj sati ne treba povećati. Međutim, Ivan Hilje i Dorian Brezak bili su izrazito nakloni povećanju broja sati umjetničkih predmeta. Smatraju da bi tijekom školovanja trebalo biti više predmeta i aktivnosti u kojima se učenici osjećaju slobodnije i kreativnije, što im takvi predmeti omogućavaju. Iako 'na prvu' nikome nije pala na pamet glazbena informatika, mnogi su se složili da bi izborni predmet u kojemu se mogu naučiti osnove glazbene produkcije, digitalne obrade zvuka i snimanja bio koristan i zanimljiv. Uvođenje takvoga predmeta, ili eventualno područja u okviru već postojećih predmeta, ponovno otvara pitanje satnice, ali i generalne otvorenosti školskoga sustava prema promjenama. Istraživanja iz relativno davne 2006. godine (Baranović, 2006; Marušić, 2006) pokazuju da nastavnici smatraju kako je povećanje satnice za predmet nužno. Također, zanimljivo je primijetiti da su problemi povezani uz nastavu glazbe ostali praktički isti, gotovo dvadeset godina kasnije. U svjetlu posljednjeg pokušaja reforme obrazovnoga sustava, rješenje se možda može pronaći u devetogodišnjoj osnovnoj školi u kojoj bi učenici dobili još jednu godinu nastave glazbe te po mogućnosti veći broj sati u određenim razredima.

6. ZAKLJUČAK

Cilj ovog rada bio je saznati što današnji glazbenici, izvođači, skladatelji i producenti popularne glazbe misle o nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti. Uz predstavljanje njihovih glazbenih pozadina i glazbenih puteva te uz evidentnu raznovrsnost svakog pojedinca u tim područjima, može se zaključiti da se glazbom ne bave samo glazbeno obrazovani pojedinci, nego i oni s potpuno 'neglazbenom' pozadinom. U procesu realizacije diplomskog rada dodatno sam potvrdio tezu da formalno glazbeno obrazovanje, pogotovo na najvišoj razini, što je završavanje školovanja na muzičkoj akademiji, nije potrebno kako bi se osoba profesionalno bavila glazbom. Prvenstveno volja i ljubav prema umjetnosti pokazala se kao jako bitan faktor bavljenja glazbom te se upravo zato predmeti Glazbena kultura i Glazbena umjetnost, koji se učenicima nude u okviru općega obrazovanja, smatraju iznimno važnima zbog poticanja i njegovanja te ljubavi. Imajući to na umu, za očekivati je da će se još mnogo glazbeno neškolovanih ili djelomično školovanih učenika u određenom razdoblju života opredijeliti za bavljenje glazbom. Bilo bi poželjno da nastava glazbe nema konotaciju 'dizanja prosjeka' i ne odaje sveukupni dojam irelevantnosti za (opće) obrazovanje, ali i budući život učenika. Glazbenoteorijske činjenice koje se nerijetko obrađuju u nastavi Glazbene kulture/umjetnosti suviše su kompleksne i trebale bi biti namijenjene isključivo učenicima glazbenih škola, što su potvrdili i sudionici istraživanja. Priroda predmeta ne bi trebala biti takva da ju samo određeni učenici s dodatnim glazbenim obrazovanjem mogu shvatiti, jer se na taj način dodatno ističe nesrazmjer stečenih kompetencija učenika koji pohađaju i glazbenu školu te svih ostalih učenika. Ako se pokaže da je određeno gradivo neshvatljivo većini učenika, trebalo bi pomno razmotriti treba li to gradivo biti u sadržaju kurikuluma, kolikogod ono po mišljenju glazbenih stručnjaka bilo relevantno. U svakom slučaju, potrebne su nam potpuno nove metode rada i obrade sadržaja te ne bi trebali zazirati od uvođenja inovacija. Uzor u tome nam mogu biti druge, progresivnije europske zemlje od kojih neke na godišnjoj bazi isprobavaju nove modele poučavanja i prenošenja znanja.

7. POPIS LITERATURE

Baranović, B. (2006) **Nastavni programi iz perspektive nastavnika i učitelja**. U: Baranović, B. (ur.) *Nacionalni kurikulum za obvezno obrazovanje u Hrvatskoj – različite perspektive*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja.

Bing Yao, Weiwei Li (2023.) **The role of a teacher in modern music education: can a student learn music with the help of modernized online educational technologies without teachers?** *Education and Information Technologies*, Springer, Vol. 28, Issue 4

Brković, M. (2020.) **Mogućnosti međupredmetnog povezivanja nastave Glazbene umjetnosti** (završni rad). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Akademija za umjetnost i kulturu.

Campbell, L. (1997) **How Teachers Interpret MI Theory**. *Educational Leadership, Association for Supervision and Curriculum Development*.

Dobrota, S. (2018.) **Stavovi učenika prema nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti**. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Odsjek za učiteljski studij.

Gardner, H. (2000) **The Disciplined Mind**. London: Penguin Books.

Jović, S. (2019.) **Međupredmetno povezivanje obrazovnih sadržaja** (diplomski rad). Rijeka: Sveučilište u Rijeci.

Mandić, P. (1986.) **Pedagoška funkcija savremene obrazovne tehnologije, Knjiga I nastava, 2, str. 3-21**.

Marušić, I. (2006.) **Nastavni programi iz perspektive učenika**. U: Baranović, B. (ur.) *Nacionalni kurikulum za obvezno obrazovanje u Hrvatskoj – različite perspektive*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja.

MZO (2019.) **Kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije**. Zagreb: Ministarstvo obrazovanja i znanosti

- MZOŠ (2005.) **Hrvatski nacionalni obrazovni standard**. Zagreb: Ministarstvo obrazovanja, znanosti i športa
- MZOŠ (2006.) **Vodič kroz Hrvatski Nacionalni Obrazovni Standard za osnovnu školu**. Zagreb: Ministarstvo obrazovanja, znanosti i športa
- MZOŠ (2011.) **Nacionalni okvirni kurikulum**. Zagreb: Ministarstvo obrazovanja, znanosti i športa
- Nikolić, L. (2018.) **Utjecaj glazbe na opći razvoj djeteta**. Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište u Osijeku.
- Rauscher, F. H. (2009.) **The impact of music instruction on other skills**. U: **S. Hallam, I. Cross i M. Thaut (ur.), The Oxford handbook of music psychology (str. 244-252)**. Oxford: University Press.
- Rojko, P. (2012.) **Metodika nastave glazbe – teorijsko-tematski aspekti**. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet Osijek.
- Senjan, I. (2017.) **Nastava glazbe u hrvatskim općeobrazovnim srednjim školama**. Đurđevac: Gimnazija dr. Ivana Kranjčeva.
- Stojić, I. (2019.) **Igre u nastavi glazbene kulture**. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile.
- Škojo, T. (2016.) **Nastava Glazbene umjetnosti u kontekstu aktivnog učenja**. Osijek: Umjetnička akademija.
- Tvrtković-Akšamija, V. (2009.) **Nastava muzičke/glazbene kulture uz korištenje savremene nastavne tehnologije**. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za glazbu, Odsjek glazbene pedagogije

8. PRILOZI

Prilog 1: Povezanost GK/GU s drugim predmetima i međupredmetnim temama Izvor: MZO, 2019

